

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสภาพและปัญหาของครูในการใช้หนังสือ ประกอบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอนุบาลในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยขอเสนอ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. ความหมายและความสำคัญของหนังสือ
2. ประเภทของหนังสือ
3. ประโยชน์ของหนังสือ
4. การส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ และบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
5. การนำหนังสือไปใช้ประกอบการจัดประสบการณ์ประจำวัน
6. การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความสนใจในการใช้หนังสือ
7. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
8. สภาพปัญหาของคนไทยที่ไม่รักการอ่านและการใช้หนังสือ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหนังสือ

หนังสือเป็นสื่ออย่างหนึ่ง ในบรรดาสื่อหลาย ๆ อย่างมีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนให้มีความเจริญทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และได้มีนักการศึกษาได้อธิบายความหมายของหนังสือไว้หลายที่ตนจะดังต่อไปนี้

สิทธา พิณีจกวดล (2520) ได้กล่าวว่า "หนังสือ หมายถึง งานเขียนในรูปกวีนิพนธ์ ร้อยกรองและข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว ได้แก่ บทความ สารคดี นวนิยาย นิทาน เรื่องสั้น บทละคร บทภาพยนตร์ บทวิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนคอลัมน์หนังสือพิมพ์ (สิทธา พิณีจกวดล และคณะ, 2520)

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520) ได้กล่าวว่า "หนังสือ หมายถึง เอกสารที่มีลักษณะ เป็นศิลปกรรมมีรูปแบบ เนื้อหาสาระที่ผู้เขียนพยายามสื่อความคิดด้วยวิธีการใด วิธีการหนึ่ง มาถึง ผู้อ่าน"

มานิต มานิตเจริญ (2524) ได้ให้ความหมายของคำ "หนังสือ" ว่า หมายถึง เครื่องหมายใช้ขีดเขียนแทนคำพูด สิ่งตีพิมพ์เป็นเล่มด้วยอักษร บรรยายเรื่องราวเป็นสารคดี นวนิยาย แบบเรียน ฯลฯ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้ความหมายของคำ "หนังสือ" ว่า หมายถึง เครื่องหมายใช้ขีดเขียนแทนเสียงหรือคำพูด ลายลักษณ์อักษร จัดหมายที่มีใบมา เอกสาร บทประพันธ์

จากความหมายของหนังสือดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หนังสือ หมายถึง เอกสารหรือ สิ่งตีพิมพ์ทุกชนิดที่ผู้เขียนได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ความสำคัญของหนังสือ

หนังสือเป็นสิ่งจำเป็น และยังมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้คนเราได้เรียนรู้วิชาการ ต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปัญญา ความคิด และช่วยให้คนเราได้ศึกษาตลอดชีวิต การได้อ่านหนังสือมาก ก็ยิ่งรอบรู้มาก ดังที่ โรมัส คาร์ไลน์ (อ้างถึงใน ชุสี อินทร์, 2534) ได้กล่าวได้ว่า มหาวิทยาลัยที่แท้จริงของทุกวันนี้คือ หนังสือ เพราะหนังสือเปรียบเสมือนคลังรวบรวมความรู้

ความคิด วิทยาการต่าง ๆ นั้นทักไว้เป็นลายลักษณ์อักษรได้ผู้อ่านหยิบอ่านได้ทุกเมื่อ พร้อมทั้งให้เกิดความเพลิดเพลิน และได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ด้วย (ชูลี อินมั้น, 2534)

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือไว้ว่า หนังสือนั้นช่วยพัฒนาเด็ก ทาความคิดของเด็กให้กว้างขวาง ฉลาดรอบรู้ เสริมสร้างจินตนาการ ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หนังสือเป็นอุปกรณ์การเรียนที่ดีให้กับเด็กทั้งในท้องเรียนและนอกห้องเรียน และแม่แมส ชวลิต (2531) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า เนื่องจากหนังสือได้บันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ ความจริงโลงใจ ความงดงาม ช่างสาร ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ ซึ่งนับว่าเป็นทรัพยากรทางสติปัญญาอันมีค่ามหาศาล เป็นสิ่งจำเป็นแก่ชีวิตของบุคคล และสังคม นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือไว้ดังต่อไปนี้

ในทรรศนะของศึกษาศาสตร์ "หนังสือ" นั้นเป็นวัสดุการอ่านอันเป็นปัจจัยในการพัฒนาชีวิตเด็ก ทั้งด้านพุทธิสัย (Cognitive Domain) จิตพิสัย (Affective Domain) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หนังสือจึงมีบทบาทในชีวิตของเด็กทุกเพศ ทุกวัย ทั้งในและนอกรบบโรงเรียน โดยมีจุดหมายที่จะเสริมทักษะ เสริมประสบการณ์ เสริมความสนใจ และให้ความบันเทิงใจแก่เด็กเป็นสำคัญ (เททัย ดันหยง, 2525)

เมย์ อีล อาร์บุทนอร์ต (Arbutnot: 1977) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือว่า "หนังสือเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับชีวิต ช่วยทาให้ความรู้แหลมคม ช่วยปลดเปลื้องให้พ้นความทุกข์ได้ ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจปัญหา เป็นปอเกิดของความรู้อย่างมีความสุข และความเพลิดเพลินแก่ผู้ที่รู้จักใช้หนังสือให้เป็นประโยชน์"

อาร์ แมคโคลวิน (Mecolvin: 1956) ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้นักมนุษย์มีโลกทรรศน์ที่กว้างออกไป สามารถค้นคว้าหาความรู้จากประสบการณ์ตลอดจนความคิดอ่าน และสิ่งที่ได้พบใหม่ ๆ หนังสือเป็นวิถีทางที่ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน

ชิน เซียว (2527) ได้กล่าวว่า หนังสือเป็นสิ่งที่จัดทำขึ้นเพื่อการอ่าน ซึ่งเมื่ออ่านแล้วจะก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในจิตใจ เป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจ มีพลังจูงใจผู้อ่านโดย เฉพาะเด็กและเยาวชน

จพา มาโนรามา (2523) กล่าวว่า หนังสือเป็นสิ่งที่เด็กจะได้อ่าน ได้ฟัง ได้เรียนรู้ และได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และชอุทิศมา สัจจามันท์ (2529) ได้กล่าวเสริมว่า การนำเด็กไปสู่โลกของหนังสือเท่ากับเป็นการเปิดประตูให้เด็กได้มีโอกาสก้าวไปสู่โลกแห่งความจริงของงานทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม สติปัญญา

ความสำคัญของหนังสือที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หนังสือเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เป็นเครื่องมือสื่อสารและช่วยในการพัฒนามนุษย์ ให้มีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ประเภทของหนังสือ

หนังสือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเด็กไทย และเป็นสื่อการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว ที่ได้กินบ้านเมืองเราสามารถไขว่คว้าหาได้ใกล้มือ ในขณะที่ประเทศไทยยากจนไม่สามารถหยิบยื่นสื่อการเรียนรู้ที่มีราคาแพง ๆ ให้เด็กได้ (หทัย ดันหยง, 2529) หนังสือจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษาของผู้เรียนตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตใหญ่ และการที่จะให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีสติปัญญาแตกฉาน ควรให้ได้เรียนรู้จากหนังสือต่าง ๆ หลาย ๆ เล่ม หลาย ๆ ประเภท (ทรงศनिया กัลยาณมิตร, 2517) สอดคล้องกับแนวคิดของ สตริกแลนด์ (Stricland, 1969) ที่ว่า "เด็กจะต้องอ่านหนังสืออื่นมากกว่าหนังสือเรียน เพื่อช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้เด็กมากขึ้นตามความสนใจ และความสามารถ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กได้รับความพอใจ สนุกสนาน คิดว่าการอ่านเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีพ หนังสือจึงเป็นสื่อที่มีคุณค่าอย่างมากในการกระตุ้นให้เด็กเกิดการอยากรู้ อยากอ่าน อยากค้นคว้า ต่อไป ดังนั้นผู้ใกล้ชิดกับเด็กทุกคน จึงควรให้เด็กได้รู้จักกับหนังสือหลาย ๆ ประเภท ซึ่งได้มีผู้แบ่งหนังสือออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

สมพร จารุณี (2534) ได้แบ่งหนังสือเป็น 6 ประเภท

1. หนังสือภาพ (Picture Books) ส่วนใหญ่จัดขึ้นสำหรับเด็กเล็ก มีหลายประเภท เช่น หนังสือภาพล้วน ๆ (Wordless Books) หนังสือที่สอนเกี่ยวกับความคิดรวบยอด หนังสือที่สอนเรื่องตัวอักษร หนังสือที่สอนการนับเลข หนังสือนิทานประกอบภาพ หนังสือภาพประเภทต่าง ๆ จดภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญมาก เพราะผู้อ่านจะอาศัยภาพในการเรียนรู้เนื้อหาสาระ
2. วรรณกรรมดั้งเดิม วรรณกรรมประเภทนี้ได้แก่นิทานพื้นบ้าน นิทานเปรียบเทียบ ตำนาน นิทานวีรบุรุษ
3. นิยายมหัศจรรย์ เป็นเรื่องผู้แต่งเสกสรรขึ้นให้ผิดแปลกไปจากโลกจริง ๆ คล้ายกับเป็นการสร้างโลกขึ้นมาใหม่ ให้ตัวละครพบเหตุการณ์ประหลาด มหัศจรรย์ เหลือเชื่อต่าง ๆ ไม่มีวันที่จะเกิดขึ้นได้จริง หรือมีตัวตนจริง ๆ
4. นิยายร่วมสมัย ได้โครงเรื่องสามารถเกิดขึ้นได้จริงกับคนในโลกปัจจุบัน นิยายประเภทนี้จะอิงความเป็นจริงมากที่สุด จะสะท้อนให้เห็นความคิด ค่านิยมและปัญหาของสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น
5. นิยายอิงประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องที่มีผู้เขียนนำเรื่องราว เหตุการณ์ และบุคคลที่มีชีวิตอยู่ในอดีตมาเขียน หรือเล่าให้ผู้อื่นเกิดความเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ ความเข้าใจชีวิต
6. สารคดี เป็นเรื่องที่ทำให้ความรู้แก่ผู้อ่าน ช่วยผู้อ่านให้สามารถค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับโลก เกี่ยวกับธรรมชาติ มนุษย์ ตลอดจนจนโลกของสัตว์

จินตนา งามกาชฎี (2534) ได้แบ่งเป็น 3 ประเภท

1. หนังสือเรียน ได้แก่ หนังสือที่เป็นตำราแบบเรียนหรือแบบสอนอ่านที่ใช้ในโรงเรียนและสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ มีเนื้อหาเฉพาะวิชา
2. หนังสือสารคดี เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ได้แก่ หนังสือวิชาการ และสารคดีต่าง ๆ สำหรับค้นคว้าเพิ่มเติม เป็นการเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญาของผู้อ่าน หนังสือประเภทนี้ได้แก่ สารคดี ชีวประวัติ นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3. หนังสือบันเทิงคดี เป็นหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน และความจรรโลงใจ ได้แก่ หนังสือนิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย ภาพยนตร์ที่ไพเราะ เรื่องชวนอ่าน ตลอดจนวรรณคดีต่าง ๆ นิทานสำหรับเด็กที่แพร่หลาย เช่น นิทานอีสป นิทานนานาชาติ นิทานพื้นเมืองไทย

ณรงค์ ทองปาน (2526) ได้แบ่งประเภทหนังสือไว้ดังนี้

1. หนังสือสารคดี หรือความรู้ทั่วไป (information-books) คือหนังสือที่เป็นความรู้ทั่วไป เช่น หนังสือประวัติศาสตร์ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ ดอกไม้ พืช สัตว์

2. หนังสือที่ให้ความเพลิดเพลิน ได้แก่

2.1 หนังสือภาพ (Picture books) เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก ใจความน้อยที่สุด สำหรับเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ควรจะเป็นหนังสือภาพล้วน ๆ ไม่มีคำบรรยายหรือคำอธิบาย ถ้ามีความจำเป็นที่สุด คำศัพท์ต้องเป็นคำที่เด็กคุ้นเคย มีภาพสวยงามสะดุดตา ภาพชัดเจน นอกจากจะให้ความเพลิดเพลินแล้ว ควรจะให้ความรู้ ก่อให้เกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กอีกด้วย

2.2 หนังสือบทกลอนสำหรับเด็ก บทกลอนเด็ก เป็นหนังสือให้เด็กอ่านให้เกิดความคล่องจอง เพื่อจะได้จำง่าย เกิดความซาบซึ้งถึงความไพเราะ เป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเด็ก เพื่อน บุคคลในครอบครัว การละเล่นต่าง ๆ เป็นบทกลอนที่แต่งขึ้นเพื่อให้เด็กจำ และเกิดการเรียนรู้ไปด้วย

2.3 นิทาน ได้แก่ นิทานพื้นเมือง นิทานเกี่ยวกับนางฟ้า เทวดา เทพนิยาย จะไม่มีเหตุการณ์ดีที่แน่นอนว่าเกิดขึ้นเมื่อไร สมัยใด

2.4 นวนิยายสำหรับเด็ก อาจจะมีเนื้อหา ดังนี้

2.4.1 เรื่องผจญภัย แนวปัจจุบัน เช่น เรื่องพิชิตผจญภัย บ้านผีสิง

2.4.2 เรื่องอิงประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องสะท้อนเหตุการณ์ และสมัยเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งที่เกิดขึ้น ต้องให้เด็กได้ภาพพจน์ และจินตนาการตามเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์

- 2.4.3 เรื่องแนววิทยาศาสตร์ เช่น เรื่องมนุษย์ต่างดาว อวกาศ
- 2.4.4 เรื่องสัตว์แสนกล ทานองเรื่องสัตว์พูดได้ นิทานอีสป
- 2.4.5 นวนิยายประกอบภาพ (Picture-Story book) เนื้อเรื่องอ่านสนุก เช่น เรื่องซูเปอร์แมน ซึ่งเด็กทั่วโลกรู้จักกันดี
- 2.4.6 เรื่องท่องเที่ยว

3. หนังสืออ้างอิง (Reference books) เป็นหนังสือที่ใช้สำหรับค้นคว้าคำตอบ เป็นหนังสือที่เชื่อถือได้ เพราะผู้เขียนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ และค้นคว้ามาแล้วเป็นอย่างดี มีเครื่องมือที่ช่วยในการค้นคว้าได้สะดวก เช่น หนังสือพจนานุกรม สารานุกรม

4. หนังสือการ์ตูน (Cartoon) เป็นหนังสือที่ดำเนินเรื่องราวต่าง ๆ โดยใช้อุปกรณ์บรรยาย ภาพที่เขียนทานองการ์ตูน อาจเป็นภาพที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง แต่มีส่วนทำให้ดูออก เช่น ลักษณะของบุคคล และภาพนั้นจะต้องเป็นภาพที่ดูแล้วให้ความคิด และอารมณ์กับผู้อ่าน

5. วารสาร และนิตยสาร สำหรับเด็ก เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกเป็นประจำสัปดาห์ หรือประจำปักษ์ ประจำเดือน เป็นต้น ประเทศไทยมีหนังสือวารสารสำหรับเด็ก เช่น ชัยพฤกษ์ สตรีสาร มีเรื่องต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ ให้ความรู้และความบันเทิง มีนวนิยาย นิทาน การ์ตูน มีการต่อเติมเสริมภาพ เขียนภาพ แต่งเรื่องจากภาพ วาดภาพ เล่นเกมส์ต่าง ๆ ทายปัญหา

6. หนังสือพิมพ์รายวันสำหรับเด็ก (Children's Newspaper) ควรจะมีเรื่องสำหรับเด็ก มีนิทาน ความรู้รอบตัว ความรู้เกี่ยวกับภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ทายปัญหา นิทาน การ์ตูน คนทำความดี สุภาษิต ข่าวสารต่าง ๆ ของเด็กในวัยเดียวกัน ข่าวสารความเคลื่อนไหวของโรงเรียนต่าง ๆ งานอดิเรกที่เด็กควรทำตอนปิดเทอม รูปภาพที่เป็นประโยชน์ต่อความรู้ของเด็ก

7. หนังสือแปล ทำให้เด็กได้รู้จักการเล่น และประเพณีความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของเด็กต่างชาติได้ ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้เขียน ไม่ใช้सानวนหรือศัพท์ทวิความ

8. หนังสือแบบเรียน (Text book) ผู้เขียนต้องมีความรู้เกี่ยวกับงานสอนมีความรู้เฉพาะวิชาที่เขียน ศึกษาค้นคว้าข้อเท็จจริง แบบเรียนต้องทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ผิดพลาด ตอนท้ายบทเรียนต้องมีกิจกรรมเสนอแนะ และมีแบบฝึกหัด ถ้ามีคำศัพท์ยาก ๆ จะต้องมื่อภิธานศัพท์ด้วย ก่อนนำออกมาใช้ผู้ทำแบบเรียนจะต้องทดลองใช้ก่อน ก่อนเขียนต้องศึกษาหลักสูตร

กล่อมจิตต์ พลายเวช (2526) ได้กล่าวว่า หนังสือสำหรับเด็กนั้นสามารถจำแนกออกได้หลายลักษณะ เช่น

1. จำแนกตามลักษณะการเรียง เป็นร้อยแก้ว ร้อยกรอง
2. จำแนกตามวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง เพื่อให้ความบันเทิง และความรู้เป็นหนังสือบันเทิงคดี และสารคดี
3. จำแนกตามเนื้อหาของหนังสือ เป็นเรื่องพื้นบ้าน เรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่
4. จำแนกตามคุณค่าที่ให้ประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่เด็ก

กฤษณา พลชีวิต (2523) ได้จำแนกหนังสือสำหรับเด็กตามเนื้อเรื่องและการประพันธ์ ดังนี้

1. นิทานชาวบ้าน (Folk Tale) นิทานชาวบ้านเป็นนิทานที่เล่าสืบต่อกันมา ไม่ปรากฏว่าผู้แต่งเดิมเป็นใคร แต่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรตามเค้าเรื่องเดิม นิทานชาวบ้านแบ่งออกเป็น

1.1 นิทานปรัมปรา หรือเทพนิยาย (Fairy Tale) เป็นเรื่องสมมุติว่าเกิดขึ้นในที่ใดที่หนึ่ง แต่เวลาและสถานที่เลื่อนลอย ตัวบุคคลในเรื่องไม่ใช่มนุษย์ธรรมดาตามสภาพความเป็นจริงของมนุษย์ เนื้อเรื่องมีอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ตัวเอกของเรื่องมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น มีบุญ มีอำนาจ มีฤทธิ์เดช จบลงด้วยความสุข เช่น เรื่องสังข์ทอง นางสิบสอง สโนไวท์ ซินเดอเรลลา

1.2 นิทานท้องถิ่น (Legend) เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อชนบทรามเนียนประเพณี ไรศกลางหรือค่านิยมของแต่ละท้องถิ่น เชื่อกันว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริง มีสถานที่และตัวบุคคลที่แน่นอน นิทานท้องถิ่นอาจแบ่งได้เป็น

1.2.1 นิทานประเภทอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ เช่น เหตุที่กามีขนสีตา อธิบายสาเหตุของความเชื่อ อธิบายชื่อสถานที่ เช่น เกาขหนู

1.2.2 นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ เช่น พิ โสยศาสตร์ คาถาอาคม เป็นความเชื่อที่มีมาแต่เดิม เช่น เรื่องนางนาคพระโขนง

- 1.2.3 นิทานเกี่ยวกับสมบัติหรือทรัพย์สินที่ฝังไว้ เช่น ปุโรสุมเฝ้าทรัพย์
- 1.2.4 นิทานวีรบุรุษที่กล่าวถึงคุณธรรม ความฉลาด ความสามารถ
ของบุคคล มีข้อสภานที่ และมีเค้าเรื่องจริงอยู่ด้วย เช่น ท้าวแสนปม เจ้าชายสายฟ้าฟาด
- 1.2.5 นิทานคติสอนใจ เป็นเรื่องสั้น ๆ ไม่สมจริง เจตนาสอน
ความประพฤติ เช่น หนูกัดเหล็ก
- 1.2.6 นิทานชาดก เช่น เรื่อง หมานิล
- 1.2.7 นิทานเกี่ยวกับนักษบวช ผู้ที่เจริญภาวนาจนมีญาณแก่กล้า
มีอิทธิฤทธิ์ เช่น เรื่องหลวงพ่อดาว

1.3 เทพปกรณัม (Myth) เป็นนิทานเกี่ยวกับเทวดา นางฟ้า เจ้าป่า
นิทานเหล่านี้มักสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติในศาสนา เช่น ได้แก่
เรื่องเกี่ยวกับพระอินทร์ ท้าวมหาสงกรานต์ เมขลา รามสูร

1.4 นิทานเรื่องสัตว์ (Animal tale) เป็นเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวเอก
ทั้งที่เป็น สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง อาจเป็นเรื่องที่มีสัตว์ล้วนหรือคนด้วยก็ได้ แต่ทั้งคนและสัตว์พูดได้
ตอบกันได้ ซึ่งนิทานประเภทนี้อาจแบ่งได้อีกเป็นนิทานประเภทสอนคติธรรม เช่น ชาดกต่าง ๆ
หรือเช่นเรื่องราชสีห์กับหนู นิทานประเภทเล่าข่าวหรือเล่าไม่รู้จบ เช่น เรื่องยายกษัตรา

1.5 นิทานตลกขบขัน (Jest) มักเป็นเรื่องสั้น ๆ มีจุดสำคัญที่เนื้อเรื่อง
ไม่หาเป็นไปได้อาจเป็นเรื่อง ความริ่ง กลโกง การแก้แค้น การแสดงปฏิภาณ เช่น เรื่อง
ศรีธนญชัย

2. นิทานสมัยใหม่ (Modern Fantasy) เป็นนิทานที่แต่งขึ้นใหม่ตาม
จินตนาการของผู้ประพันธ์ เป็นจินตนาการถึงบุคคลและสิ่งของที่ไม่ตรงตามสภาพความเป็นจริง
มีการวางโครงเรื่องอย่างสมเหตุสมผล อาจเป็นเรื่องของโลกอื่น ปาฏิหาริย์ สัตว์พูดได้ เด็กที่
เก่งเป็นพิเศษ ทั้งเรื่องซาซันและเป็นจริงจัง เช่น เรื่องปีเตอร์แพน ของเซอร์เจมส์ บาร์รี่

3. คาบรพันธ์ร้อยกรอง (Poetry) เป็นเรื่องจินตนาการที่แต่งด้วย
คาบรพันธ์คล้องจองมีสัมผัสเป็นจังหวะ มีเนื้อเรื่องเช่นเกี่ยวกับการประพันธ์ร้อยแล้ว คือเรื่อง
เกี่ยวกับสัตว์ เรื่องเทพนิยาย เรื่องเกี่ยวกับเด็ก เรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ กลอนซาซันที่การ
ดำเนิน เรื่อง คาบรพันธ์เล่าเรื่อง ตลอดจนคาบรพันธ์ร้อยกรองที่แต่งโดยเด็ก

4. นวนิยาย (Modern Fiction) นวนิยายสำหรับเด็กเป็นเรื่องราวสมจริงที่แต่งขึ้นให้เหมาะกับเด็กวัยต่าง ๆ กัน ตั้งแต่เด็กเล็กจนถึงเด็กวัยรุ่น ได้แก่ เรื่องครอบครัว เรื่องการผจญภัยและความลึกลับ เรื่องกีฬาและอื่น ๆ เช่น เรื่องการผจญภัยของ ทอม ซอเยอร์ ลีดเจอร์

5. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ (Historical Fiction) เป็นเรื่องที่ประพันธ์ขึ้นโดยใช้ฉากประวัติศาสตร์ตอนใดตอนหนึ่ง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมชีวิตความเป็นอยู่ สงครามอาวุธที่ใช้สมัยนั้น ๆ ตามสภาพความเป็นจริง ช่วยให้ได้กลิ่นเคยกับเรื่องราวในอดีต

6. ชีวประวัติ (Biography) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวประวัติตอนใดตอนหนึ่งของบุคคลสำคัญ หนังสือชีวประวัติสำหรับเด็กจะเลือกมาเฉพาะชีวประวัติบางตอนเท่านั้น ไม่มีการกล่าวถึงชีวประวัติของบุคคลโดยละเอียด โดยจะพยายามหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ตอนที่แสดงความโหดร้ายสะเทือนอารมณ์ นอกจากนี้อาจเป็นชีวประวัติที่มีการแต่งเติมขึ้นมา

7. สารคดี (Informational Book) เป็นหนังสือที่ให้สาระความรู้ สอนความต้องการของเด็กในด้านความอยากรู้อยากเห็น อาจแบ่งออกเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์กายภาพ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ สังคมศาสตร์ ศิลปะ ศาสนา และหนังสือเกี่ยวกับกิจกรรม และการทดลอง

นอกจากนี้ สุพัตรา ชมเกตุ (2522) ยังได้แบ่งหนังสืออ่านสำหรับเด็กออกตามคุณค่าที่ให้ประสบการณ์ต่าง ๆ แก่เด็กก่อนวัยเรียน เพราะเด็กวัยนี้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ น้อย ครูผู้สอนในชั้นอนุบาลควรจัดประสบการณ์เพิ่มเติมให้แก่เด็กในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม การแบ่งหนังสือสำหรับเด็กตามลักษณะนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ หนังสือที่ให้ประสบการณ์ด้านภาษา หนังสือที่ให้ประสบการณ์ด้านจำนวนและหนังสือที่ให้ประสบการณ์ และความรู้รอบตัว

1. หนังสือที่ให้ประสบการณ์ด้านภาษา แบ่งออกเป็น

1.1 หนังสือที่แสดงตัวพยัญชนะ หนังสือประเภทนี้ของไทย เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หนังสือ ก. ไข่ เป็นหนังสือที่แสดงตัวพยัญชนะให้เด็กได้รู้จักและมีประสบการณ์ด้านภาษาในอดีตหนังสือประเภทนี้ของต่างประเทศได้สอดแทรกบทสอนศีลธรรมแก่เด็กไว้ และการหัดอ่านของเด็กก็เป็นการหัดอ่านโดยท่องจำพยัญชนะแต่ละตัว คำบรรยายประกอบเป็นคำคล้องจองเพื่อให้จำง่ายขึ้น แต่ปัจจุบัน

การหัดอ่านของเด็กไม่ได้เป็นการท่องจำ เด็กจะหัดอ่านเป็นคำ ๆ โดยไม่ต้องสะกดเป็นตัวอย่างแต่ก่อน ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของคอมแมน (2530) ได้กล่าวหลักการพื้นฐานสำคัญในการสอนให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ต้องเริ่มต้นด้วยความรู้ที่เรารู้อยู่จริงแล้ว จึงสอนในเรื่องที่ยังไม่รู้หรือเรื่องใหม่ และท้ายที่สุดคือเรื่องที่เป็นนิทาน หรือความคิดการสอนให้เด็กอ่านหรือท่องพยัญชนะทีละตัว เป็นเรื่องยากเพราะพยัญชนะเป็นสัญลักษณ์ที่มนุษย์คิดขึ้น เป็นเรื่องนามธรรมเด็กจำต้องไม่ได้ แตกต่างจากการให้เด็กหัดอ่านเป็นคำ ๆ เช่น กล้วย ชม เด็กจะเข้าใจคำเหล่านี้ได้ง่าย เพราะเป็นคำที่เด็กคุ้นเคย เด็กในวัยก่อนเรียนจึงเรียนหนังสือโดยฟังเป็นคำ ๆ

1.2 หนังสือร้อยกรองสำหรับเด็กเล็ก หรือ Nursery Rhymes เป็นหนังสือสำหรับเด็กประเภททกลอนอย่างง่าย ๆ ได้แก่ บทกลอนกล่อมเด็ก บทปลอบเด็ก เพลงประกอบการเล่นของเด็ก และบทกลอนสำหรับเด็ก สมัยใหม่ วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1.2.1 บทกล่อมเด็กและบทปลอบเด็ก เป็นบทกลอนสำหรับใช้ร้องหรือร้อง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีเนื้อหาเป็นเรื่องเป็นราว มุ่งให้สัมผัสซึ่งทวารดล้องจองกันเป็นเกณฑ์ แต่ก็มีบางบทที่มีเนื้อหาสิ่งสอนอบรมให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี

1.2.2 เพลงประกอบการเล่นของเด็ก หรือบทกลอนสำหรับเด็ก หรือบทกลอนสำหรับเด็ก เป็นบทกลอนสั้น ๆ ประกอบการเล่นง่าย ๆ

1.2.3 บทกลอนสำหรับเด็กสมัยใหม่ มีผู้เขียนในรูปแบบของกลอนบทดอกสร้อย และบทกลอนง่าย ๆ

2. หนังสือที่ให้ประการณ์ด้านจำนวน เป็นหนังสือประเภทที่สอนให้เด็กรู้จักตัวเลขและหัดนับจำนวนซึ่งเป็นพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ เด็กก่อนวัยเรียนจะเริ่มเรียนรู้ในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างจำนวนที่ใหญ่กว่า และเล็กกว่าของวัตถุ เรียนรู้การจัดกลุ่มของเล่น ออกเป็นจำนวนต่าง ๆ แต่เด็กก็ยังไม่ว่างเข้าใจความหมายของจำนวนเหล่านั้น

หนังสือหัดนับสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนส่วนใหญ่จะเริ่มสอนเด็กด้วยตัวเลขง่าย ๆ ได้แก่ 1 - 10 หรือ 1 - 20 โดยแสดงจำนวนสิ่งของด้วยภาพตามตัวเลขนั้น ๆ เมื่อเด็กรู้จักตัวเลขดีแล้ว จึงสอนให้หัดนับด้วยวิธีการที่ยากขึ้น เช่น หัดนับด้วยนิทานประกอบตัวเลข

3. หนังสือที่ทำให้ประสบการณ์และความรู้รอบตัว หนังสือประเภทนี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า concept book เป็นหนังสือที่ช่วยทำให้เด็กมีวิวัฒนาการในทางความคิดรวบยอดด้านต่าง ๆ และสนองความใคร่รู้ของเด็กได้อย่างดี เด็กเล็กจะได้ความคิดรวบยอดในด้านต่าง ๆ เช่น เรื่องกาลเวลา สี ขนาด เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของหนังสือ พอจะสรุปได้ว่าหนังสือในปัจจุบันมี 2 ประเภทคือ

1. หนังสือที่ให้ความบันเทิง คือ หนังสือที่เด็กอ่านแล้วเกิดความสนุกสนาน เช่น หนังสือนิทาน หนังสือภาพ บทร้อยกรองต่าง ๆ การ์ตูน
2. หนังสือที่ให้ความรู้ เช่น หนังสือสารคดี หนังสืออ้างอิง หนังสือแบบเรียนต่าง ๆ

ประโยชน์ของหนังสือ

หนังสือเป็นเครื่องสะท้อนของสังคม เมื่อเด็กได้อ่านหนังสือย่อมจะได้เรียนรู้ถึงแบบอย่างและบรรทัดฐานของสังคมที่หนังสือในสังคมนั้น ๆ สะท้อนรูปแบบให้เห็น การกรรณา ข้อความประพจน์ ข้อห้ามปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ศีลธรรม จรรยา มารยาท รวมไปถึงแบบแผนการปกครอง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมนั้น ๆ กำหนดขึ้น เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ เรียนแบบ และสะสมไปทีละเล็ก ทีละน้อยเรื่อย ๆ ไปจนกระทั่งยึดเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเขาเจริญวัยขึ้น ดังนั้น หนังสือที่เด็กอ่านจึงมีบทบาทเป็นตัวกำหนดทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่งทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการปูพื้นฐานแนวความคิดและค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็กอันเป็นวัยเริ่มต้นที่รับรู้ และรับสิ่งแวดล้อมได้รวดเร็ว (นิศา ชูโต, 2526)

ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์ (2523) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เด็กได้รับความรู้
2. ช่วยทำให้เด็กได้รับความบันเทิง ทำให้เด็กมีอารมณ์แจ่มใสและมีสุขภาพจิตดี
3. ช่วยทำให้เด็กเกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กเกิดความคิดอันกว้างไกล

4. ช่วยให้เกิดที่ศนคติ และค่านิยมอันดี ให้เด็กเกิดความคิดเห็น หรือแนวนิมที่สอดคล้องกับสังคมหรือประเทศชาติ
5. ช่วยให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ให้เด็กเกิดความรู้สึกรักอ่านหนังสือจนเป็นนิสัย
6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา ให้เด็กมีทักษะทั้งด้านการพูด ฟัง อ่าน และเขียนมากขึ้น และเร็วขึ้น
7. ช่วยทดแทนสิ่งที่เด็กไม่มีหรือบกพร่องไป หนังสือมีผลทำให้เด็กเกิดความอบอุ่นใจจนกรณีเด็กขาดหรือบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง

ณรงค์ ทองปาน (2526) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกผ่อนคลายอารมณ์
2. ช่วยให้อ่านหนังสือได้คล่อง แดกฉาน
3. ช่วยลับสมอง ส่งเสริมจินตนาการทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริม
เชาวน์ปัญญาให้กับเด็ก
4. ช่วยให้ความรู้ สมองความอยากรู้อยากเห็นของเด็กให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมตัวเอง และ
ความรู้อื่น ๆ
5. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะเด็กเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม
จะต้องรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป
6. ช่วยให้เกิดรักการอ่าน
7. ช่วยให้เกิดรู้จักค้นคว้าเพิ่มเติม
8. ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ
9. ช่วยแก้ปัญหาค้นคว้าให้กับเด็ก
10. ช่วยให้เกิดรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

หนังสือนี้มีคุณค่ามากมายมหาศาล ซึ่งนอกจากจะให้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วยังสามารถ
เสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ และสนองความต้องการพื้นฐานในวัยเด็กได้อีกด้วย ดังที่กล่อมจิตต์
พลาวยเวช (2529) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือไว้ดังนี้

1) หนังสือเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

1.1 เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกาย เด็กในวัยนี้พัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อ และประสาทสัมผัสดีขึ้น หนังสือที่ควรเลือกนำมาใช้ประกอบกิจกรรมการเล่นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทางด้านร่างกายได้แก่ หนังสือประเภทมหัศจรรย์เด็กเล่น

1.2 เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์ เด็กปฐมวัยมักเป็นเด็กเจ้าอารมณ์ มีทั้งอารมณ์ โกรธ ก้าว อิจฉา อยากรู้ อยากเห็น สนุกสนาน ร่าเริง เด็กแต่ละคนจะมีอารมณ์ที่แปร แตกต่างกันไป หนังสือที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขความเป็นคนเจ้าอารมณ์ของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านอารมณ์ดีขึ้น เช่น เรื่องหนูปอมแจ่มใส

1.3 เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสังคม เด็กที่เข้าเรียนในระดับอนุบาลจะมี สังคมที่กว้างขึ้น เริ่มมีการคบเพื่อนและเล่นกับเพื่อน หนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องโรงเรียน ครูและเพื่อน รวมทั้งหนังสือที่จะให้ประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ การรับ การรอคอย และกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ ง่าย ๆ ของสังคม จะนำเด็กไปสู่การรู้จักรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเอง และเป็นเด็กดีมีระเบียบวินัยเป็นที่ยอมรับของสังคม

1.4 เสริมสร้างพัฒนาการทางด้านสติปัญญา การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านนี้ ทำได้โดยการเล่านิทานให้เด็กฟัง เพื่อให้เด็กได้ฝึกทักษะการฟังและการใช้จินตนาการ และควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุย หรือได้มีโอกาสเล่าเรื่องบ้าง จะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษา และการพูดมากยิ่งขึ้น

2) หนังสือช่วยสนองความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็ก ในวัยเด็กเล็กนั้น เด็กมีความต้องการที่แคบและเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เป็นส่วนตัวเด็ก เมื่อโตขึ้นมีประสบการณ์และการเรียนรู้มากขึ้นความต้องการของเด็กก็ขยายกว้างออกไปสู่สังคมนอก ๆ ตัว การเลี้ยงดูเด็ก สภาพครอบครัวและสภาพของสังคมนอกตัวเด็ก มีผลกระทบต่อความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กทำให้เกิดแพกแตกต่างกันออกไป หนังสือเป็นสื่อที่จำเป็นที่จะสนองความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งเมย์ ฮิลล์ อาร์บุนอท (May Hill Aobuthnot, 1977) ได้กำหนดความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติของเด็กไว้ 7 ประการ ดังนี้คือ

2.1 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย หนังสือที่สนองความต้องการด้านนี้ของเด็ก ได้แก่ เทพนิยายที่เล่าถึงความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร ทรัพย์สิน เงินทอง และความสนุกสนานอยู่ในปราสาทราชวังอันโอ่อ่า และเรื่องอ่านเล่นสมัยใหม่ประเภทนวนิยายสมจริง และชีวประวัติบุคคลสำคัญต่าง ๆ

2.2 ความต้องการความรักและเป็นที่รัก มนุษย์ทุกคนต้องการความรัก และเป็นที่รักของคนอื่น ความรักของเด็กเป็นความรักในครอบครัวระหว่างพ่อแม่ พี่น้อง ความรักระหว่างเพื่อนและบุคคลในสังคม ความรักในสัตว์เลี้ยง หนังสือที่สนองความต้องการด้านนี้ของเด็ก ได้แก่ หนังสือประเภทนิยาย มีตัวเอกเป็น เจ้าชาย เจ้าหญิง และเรื่องจบลงอย่างมีความสุข

2.3 ความต้องการให้สังคมยอมรับ เด็ก ๆ จะภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว มีพ่อแม่ พี่น้อง และเมื่อไปโรงเรียนก็มีเพื่อน การได้รับการต้อนรับจากสังคม ทำให้เด็กเกิดความมั่นใจในตนเอง หนังสือที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน ที่มีตัวเอกเป็นที่ยอมรับของสังคม หรือมีตัวเอกที่เกเรเหลวไหล แต่สามารถกลับตัวเป็นคนดีจนได้รับการยกย่อง จะให้ความพอใจแก่เด็กเป็นอย่างดี

2.4 ความต้องการความสำคัญ เด็กมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ อยากจะเป็นคนเก่ง หนังสือที่สนองความต้องการความสำเร็จ ได้แก่ เทพนิยายที่ตัวเอกหลุดรอดปลอดภัยจากแม่มดชั่วร้าย หรือจากอุปสรรคหน้าปการ เรื่องการผจญภัยและเรื่องลึกลับตื่นเต้น

2.5 ความต้องการการเปลี่ยนแปลง เด็กต้องการความเป็นอิสระ ต้องการความเปลี่ยนแปลงจากชีวิตซ้ำซากจำเจ ที่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย การเปลี่ยนแปลงของเด็กอาจได้แก่ การเล่นและการพักผ่อน หนังสือสามารถช่วยให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงได้ เช่น หนังสือที่เกี่ยวกับการผจญภัย เรื่องตลกขำขันไร้สาระที่ช่วยให้เด็กได้หัวเราะอย่างสนุกสนานขบขัน เป็นการผ่อนคลายความเครียดและความเบื่อหน่าย

2.6 ความต้องการในด้านความงามและความเป็นระเบียบ เป็นความต้องการในสิ่งอันเป็นสุนทรีย์ที่ทำให้ความอึดใจ และจรรโลงใจ หนังสือที่สนองความต้องการด้านนี้ได้แก่ หนังสือคาปรัพพ์ธ์ ร้อยกรองอันไพเราะ

2.7 ความต้องการที่จะรู้ หรือความอยากรู้อยากเห็น เป็นความต้องการตามธรรมชาติของเด็กในเรื่องของความใคร่รู้ คือ ความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องต่าง ๆ เป็นความต้องการที่เด่นชัดที่สุดในเด็กปฐมวัย ซึ่งเป็นเครื่องแสดงความเฉลียวฉลาด และพัฒนาการทางสติปัญญาความต้องการอยากรู้อยากเห็นนั้น (Roy engene Toothaker, 1976) ได้สรุปความอยากรู้อยากเห็นไว้ 10 प्रकारดังนี้

2.7.1 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับตัวเอง หนังสือที่สนองความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับตัวเองได้แก่ หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสรีรวิทยา สุขภาพ และสุขศึกษา เช่น เกี่ยวกับเรื่องอาหาร การพักผ่อน การออกกำลังกาย เป็นต้น

2.7.2 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับธรรมชาติรอบตัวเด็ก ความรักในธรรมชาติเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของเด็ก เด็กจะรู้สึกอยากจะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องธรรมชาติ ได้แก่ เรื่องของดิน น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ สัตว์ ดังนั้นหนังสือที่เกี่ยวกับธรรมชาติ สภาวะแวดล้อม การสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ จะสนองความอยากรู้อยากเห็นในข้อนี้

2.7.3 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับผู้คนและสถานที่ต่าง ๆ

2.7.4 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเครื่องจักรและการทำงานของเครื่องจักรกลต่าง ๆ หนังสือที่สนองความต้องการด้านนี้ได้แก่หนังสือเกี่ยวกับเครื่องยนต์ที่เป็นยานพาหนะต่าง ๆ อันได้แก่ รถยนต์ รถไฟ เรือ เครื่องบิน และเครื่องใช้ภายในบ้าน

2.7.5 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและการพิสูจน์ข้อเท็จจริง หนังสือที่จะให้คำตอบสั้น ๆ ในเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้กล่าวยกย่นไว้ได้แก่ หนังสือประเภทสารานุกรมสำหรับเด็ก

2.7.6 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับเรื่องของการประกอบอาชีพ การศึกษา กฎหมาย ศาสนา สังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

2.7.7 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสังคมรอบตัวเด็ก เริ่มจากสังคมในครอบครัวแล้วขยายออกไปสู่สังคมในโรงเรียนมีเพื่อนและครู เด็กควรจะได้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องของการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักการให้และการรับ การได้และการเสีย การแพ้และการชนะ หนังสือที่เกี่ยวกับบ้าน โรงเรียน พ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนครู รวมทั้งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็กล้วนเป็นเรื่องที่ได้กสนใจ

2.7.8 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับประกอบสมการเชิงสร้างสรรค์ เด็ก ๆ ทุกคนพยายามจะหาประสมการใหม่ๆ ที่เรียนรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส คือ ด้วยการได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ดมกลิ่น และได้ชิมรส นอกจากนี้เด็กยังสนใจเกี่ยวกับการประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ อันเกิดจากจินตนาการสร้างสรรค์ของตนเอง หนังสือที่เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ จะสามารถสนองความต้องการของเด็กในวัยนี้ได้

2.7.9 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลกสมมุติของเด็ก เป็นโลกที่เด็กสร้างขึ้นจากจินตนาการ เพื่อฝันของตน อาจเป็นเรื่องที่เหลวไหลไร้สาระ และอาจเป็นเรื่องที่เกินความเป็นจริง จนเหลือเชื่อ หนังสือที่สนองความต้องการในด้านนี้ ได้แก่ หนังสือประเภทจินตนิยาย และนวนิยายวิทยาศาสตร์ หนังสือประเภทตลกขบขันไร้สาระ นิทานพื้นบ้าน

2.7.10 ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับโลกที่เด็กไม่รู้จัก เช่น เกี่ยวกับเรื่องภูตผี ภูมยาคม เวทมนตร์คาถา และอภิหารเหลือเชื่อต่าง ๆ

3) หนังสือเตรียมความพร้อมในการอ่านของเด็ก โดยให้เด็กได้เริ่มมีประสบการณ์เกี่ยวกับหนังสืออย่างสนุกสนาน เพื่อให้เกิดความประทับใจมีความรู้สึกที่ดีต่อหนังสือ ซึ่งอาจจะหาได้ด้วยการเทกล้อม อ่านดัง ๆ หรือเล่านิทานให้เด็กฟัง พร้อมทั้งหาหนังสือมาให้เด็กด้วย หนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นอาจมีลักษณะกึ่งหนังสือกึ่งของเล่น

ทუნตริ คัมภีร์ปรกรรม (2529) ได้กล่าวถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากหนังสือมีดังนี้

1. ช่วยแก้ปัญหา เมื่อเด็กนาตนเองเข้าไปเป็นตัวละครในเรื่อง ขณะที่เด็กฟังนิทาน หรือเรื่องราว ถ้าเรื่องราวนั้นมีเหตุการณ์คล้ายเหตุการณ์ของเขา เด็กจะสมมุติตนเองเข้าไปเป็นตัวละครในเรื่อง และจะคอยดูว่าตัวละครแก้ปัญหาอย่างไร เขาก็จะได้อาศัยวิธีนั้นแก้ปัญหาของเขาด้วยการที่เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ จะช่วยให้เขามีความสุขขึ้น
2. ช่วยให้ทราบความเป็นจริงในโลกรอบ ๆ ตัวเด็ก จากหนังสือเด็กจะได้ทราบว่าชีวิตรอบ ๆ ตัวเขานั้นมีความเปลี่ยนแปลง การย้ายที่อยู่ ความเสียสละ ความอดทน จากการทราบความเป็นจริงที่สอดแทรกมาในหนังสือสำหรับเด็ก เด็กจะเกิดการรับรู้สภาพความเป็นจริงรอบ ๆ ตัวเขาที่ละเล็กละน้อย เมื่อโตขึ้นก็สามารถรับรู้ความเป็นจริงที่รุนแรงและสามารถปรับตัวได้

3. ช่วยทำให้เด็กมีประสบการณ์กว้างขวางในการค้นหาความหมายต่าง ๆ ของชีวิต หนังสือสำหรับเด็กปฐมวัยได้สะท้อนถึงแง่มุมของชีวิตและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่เด็กควรเรียนรู้และศึกษา เช่น เรื่องธรรมชาติวิทยา การกำเนิดของชีวิต ยานพาหนะ เครื่องใช้ในบ้าน สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า พืชผัก ผลไม้ อาหารที่มีประโยชน์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยขยายประสบการณ์ของเขาให้กว้างไกลขึ้น

4. ช่วยทำให้เด็กได้ตัดสินใจว่าอะไรเป็นสิ่งที่สังคมของเขายอมรับ เนื่องจากเด็กเป็นผลผลิตของสังคม และเป็นกำลังของสังคมในอนาคต ดังนั้น เด็กควรจะได้รับ การปลูกฝังว่าควรจะปฏิบัติตนอย่างไรในสังคม ซึ่งถ้าสอนตรง ๆ เด็กอาจจะไม่สนใจ แต่ถ้าสอนโดยทางอ้อมจากหนังสือ จะช่วยให้เขาตัดสินใจได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่สังคมของเขายอมรับ และเขายินดีจะปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ

จินตนา งามกาญจนา (2534) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้เด็กได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน สนองความต้องการในวัยเด็ก
2. ช่วยสร้างความคิดคำนึงและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญตามวัย
4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และแบบอย่างอันน่าพึงปรารถนาให้บังเกิดแก่เด็ก
5. ช่วยทำให้เด็กรู้จักอ่านหนังสือ เป็น อ่านหนังสือเก่ง เกิดนิสัยรักการอ่าน
6. ช่วยทดแทนความรู้สึกที่เด็กขาดหายไป เช่น ความรัก ความรู้เท่า
7. การทำให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดหันไปอ่านและสนใจเรื่องของผู้ใหญ่เร็วกว่าวัยอันควร

นอกจากนี้ รัชฎาภรณ์ อินทรกำแหง (2520) กล่าวไว้ว่า หนังสือถือว่าเป็นสื่อหรือเป็นวัสดุทัศนวัสดุที่สำคัญในการเรียนการสอนระดับอนุบาลอีกประการหนึ่งด้วย เพราะหนังสือสำหรับเด็กระดับนี้จะมีลักษณะที่เป็นสื่อ ดังนี้ คือ

1. เป็นสื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เด็กสามารถพบเห็นในหนังสือ เช่น การแต่งกาย การทำความเคารพ ฯลฯ

2. หนังสือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ที่เด็กต้องการ เช่น เรื่องธรรมชาติศึกษา
3. หนังสือเป็นสื่อที่ก่อให้เกิดพัฒนาการทางภาษา ทั้งการพูด การฟัง และการเขียน อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้สิ่งอื่นต่อไป
4. หนังสือเป็นสื่อสนองความต้องการทั้งในด้านความรัก ความอบอุ่น ความเพลิดเพลิน ทำให้เกิดพัฒนาการทางอารมณ์ จากเรื่องราวที่เด็กอ่านเด็กจะพบกับลักษณะของตัวละคร หรือเรื่องราวที่สนองความต้องการของเด็ก

จากการศึกษาประโยชน์ของหนังสือ สรุปได้ว่า หนังสือนั้นมีประโยชน์มากมายช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ช่วยเสริมสร้างความรู้ ทำให้เด็กมีความคิดที่กว้างขวาง เสริมสร้างจินตนาการ และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

การส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ

นิสัยรักการอ่านหนังสือไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ จำเป็นจะต้องสร้างขึ้นมา ศิริรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2536) ได้กล่าวว่า การสร้างนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นในตัวคนนั้นต้องเริ่มต้นตั้งแต่เด็กอายุยังน้อย ๆ โดยการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ และเตรียมความพร้อมในการใช้หนังสือให้แก่เด็กเสียก่อน ด้วยการให้ความรักความอบอุ่นอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้ร่างกายและสติปัญญาพัฒนาไปตามลำดับขั้น พร้อมกับการจัดกิจกรรมที่ทำให้เด็กมีความสนใจกรหาใคร่อ่าน และจะต้องดูแลเอาใจใส่ส่งเสริมสนับสนุนทุกวิถีทางอย่างสม่ำเสมอ

แม้นมาส ชาวลิต (2531) ได้เสนอแนะวิธีสร้างนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็ก ดังต่อไปนี้

1. เราใจ บุคคลที่เป็นเป้าหมายอาจเป็นคนเดียวหรือกลุ่มคนทำให้เกิดความอยากอ่านหนังสือ โดยเฉพาะหนังสือที่มีคุณภาพตามที่ประสงค์ หรือที่ผู้จัดกิจกรรมเห็นว่าควรอ่าน จะชี้ให้เห็นว่าการอ่านนั้นเป็นสิ่งจำเป็น มีความสำคัญ มีประโยชน์ต่อบุคคลและสังคมนานาประการ

2. จูงใจ ให้บุคคลที่เป็นเป้าหมายเกิดความพยายามที่จะอ่านให้แตกฉานเพื่อจะได้รู้เรื่องราวอันน่าสนใจ น่าสนุก จูงใจให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของการอ่านหนังสือ ไม่เกิดความเบื่อหน่ายท้อแท้ที่จะต้องต่อสู้เอาชนะตนเอง ให้เอาชนะหนังสือให้ได้

3. กระตุ้น แขนงา ให้อยากรู้ อยากเห็น เรื่องราวที่มีอยู่ในหนังสือมากมายหลายอย่าง ให้มีความรู้สึกว่าการอ่านเป็นกิจกรรมประจำวันที่จะขาดเสียมิได้ เกิดความรู้สึกว่าหนังสือที่หายากให้อ่าน

4. สร้างบรรยากาศการอ่านขึ้นในบ้านและในโรงเรียน และในสังคม โดยการผลิตวัสดุการอ่านให้เหมาะสม การสร้างและปรับปรุงแหล่งวัสดุ ให้มีเพียงพอ

ละเมียด ลิมอักษร (2517) ได้เสนอหลัก 7 ประการ ในการส่งเสริมให้เด็กรักการอ่าน ดังนี้

1. การช่วยให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ ซึ่งหมายถึง การแนะนำ สอนให้เด็กมองเห็นว่าการอ่านหนังสือมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันของคนเรามากมาย ตลอดจนให้ความเพลิดเพลินและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

2. การช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจว่าหนังสือทุกเล่มมีประโยชน์ ถ้าผู้อ่านรู้จักวิธีหาประโยชน์จากหนังสือนั้น หนังสือบางเล่มอาจได้ประโยชน์ทางด้านอบรมจิตใจให้เป็นคนมีความเมตตา กรุณา บางเล่มอาจเพิ่มความรู้อื่นซึ่งเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน บางเล่มอาจให้ความรู้รอบตัว เป็นต้น

3. การช่วยให้เด็กรู้จักหนังสือประเภทต่าง ๆ และประโยชน์ที่จะได้จากหนังสือแต่ละประเภทโดยตรง เพื่อจะให้เด็กเข้าใจว่า การอ่านหนังสือแต่ละประเภทจะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านหนังสือ

4. การช่วยให้เด็กรู้จักเลือกหนังสือ

5. การช่วยให้เด็กรู้จักวิธีอ่านหนังสือ

6. การช่วยให้เด็กรู้จักแหล่งหนังสือ

7. การช่วยให้เด็กรู้จักห้องสมุด

หนังสือ พุทธศาสน (2521) ได้เสนอแนะกลวิธีที่จะส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่าน ดังนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อม อาจประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการ คือ
  - 1.1 การมีหนังสือดี ๆ ที่จะให้เด็กอ่าน นั่นคือหนังสือดังกล่าวที่จัดไว้จะต้องผ่านการคัดเลือกอย่างดีมีหลายรสนหลายแบบที่เด็กสนใจ
  - 1.2 เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดที่สำหรับอ่าน จัดหนังสือที่มีอยู่ในมุมหนังสือหรือในห้องสมุด ทั้งนี้อาจรวมทั้งการรู้จักจัดห้องเรียนที่จะให้เด็กมีโอกาสใช้การอ่านให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
  - 1.3 ครูและเด็ก ควรจัดแสดงหนังสือต่าง ๆ ที่จะให้เด็กได้ทราบ สนใจ ติดตามว่ามีหนังสือดี หนังสือใหม่ที่น่าสนใจสำหรับเด็ก ๆ
2. ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการรับรู้โดยตรง ได้แก่ การอ่านให้เด็กฟัง หรืออ่านบางส่วนบางตอน แล้วให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกได้ด้วย ครูอ่านดัง ๆ แล้วให้เด็กได้ดูภาพชวนสนทนาถึงเรื่องราวไปด้วย
  - 2.1 จัดหาหนังสือสำหรับอ่านออกเสียง อ่านให้ฟัง หรือให้เด็กได้มีโอกาสอ่าน อาจเป็นหนังสือภาพให้เด็กเลือกอ่านภาพเอง สิ่งที่เราควรระวังนั้นจะต้องกะเวลาให้พอดีกับช่วงความสนใจของเด็กแต่ละวัยด้วย
  - 2.2 ใช้วิธีเล่านิทานสนุก ๆ สั้น ๆ ให้ฟังเป็นประจำ และกระตุ้นให้เด็กสนใจในการอ่าน
  - 2.3 ใช้เครื่องอุปกรณ์ช่วยในการเล่านิทาน นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพื่อให้เรื่องราวที่ง่ายและน่าสนใจดีกว่าจะเล่าให้ฟังเฉย ๆ
  - 2.4 ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเล่านิทาน โดยแสดงท่าทางประกอบ อาจสมมุติให้เด็กเป็นตัวละครในเรื่อง เมื่อครูเล่าไปเด็กฟังแล้วก็แสดงท่าทางตามที่ครูเล่าจะช่วยเพิ่มความสนใจและเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น

กรมการศึกษาออกโรงเรียน (2535) ได้เสนอแนวทางในการส่งเสริมการรักหนังสือ
ดังนี้

1. ทำแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพ
  - 1.1 จัดกิจกรรม และใช้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจในหนังสือ
และเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน
  - 1.2 แนะนำวารสาร เพื่อให้ผู้อ่านเลือกเรื่องที่เขาสอบ
  - 1.3 จัดรายการแนะนำหนังสือ และจัดรายการสนทนาเกี่ยวกับหนังสือทาง
โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์
  - 1.4 สื่อสารมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ควรคิดค่าโฆษณา
หนังสือในราคาถูก ควรมีการจัดพิมพ์รายชื่อหนังสือ แนะนำหนังสือที่ขายดีไว้ด้วย
  - 1.5 จัดโครงการรณรงค์การรักหนังสือขึ้น เพื่อจะได้ที่พหุที่สนใจของสังคม
เกี่ยวกับหนังสือ และทำให้เห็นว่า การอ่านหนังสือเป็นความจำเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต
  - 1.6 พัฒนานิสัยการรักหนังสือ เพื่อให้เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์
2. ผลิตหนังสือราคาถูก
  - 2.1 สำนักพิมพ์ควรจะได้ผลิตหนังสือสำหรับเด็กในราคาถูก โดยไม่ต้องง้อให้มี
คุณภาพสูงมากนัก
  - 2.2 หนังสือหรือวัสดุการอ่านควรผลิตให้ดึงดูดความสนใจ โดยจัดภาพให้่า
สนใจ
  - 2.3 ควรมีการผลิตหนังสือซึ่งมีภาพประกอบอย่างดี
  - 2.4 ควรมีการควบคุมราคาหนังสืออย่างมีประสิทธิภาพ
  - 2.5 เปิดให้มีการส่งหนังสือทางไปรษณีย์ในราคาถูก
3. เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวก
  - 3.1 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุดให้มากขึ้น
  - 3.2 ส่งเสริม และสนับสนุนให้ห้องสมุดในบ้านและในโรงเรียน

3.3 จัดกิจกรรมห้องสมุดมากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วม เพื่อ
ดึงดูดความสนใจในการส่งเสริมการรักการอ่าน และการใช้หนังสือ

3.4 จัดตั้งสโมสรหนังสือขึ้น

จะเห็นได้ว่า การสร้างนิสัยให้เด็กรักการอ่านหนังสือนั้น ไม่ใช่เรื่องง่าย เป็น
กระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน การอ่านนั้นเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความสนใจการกระตุ้นให้เด็กอ่าน
หนังสือ จึงเกี่ยวกับการเร้าให้เด็กเกิดความสนใจขึ้นมาก่อน แล้วการอ่านก็จะติดตามมา อย่างไรก็ตาม
การอ่านนั้นจัดเป็นทักษะอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องได้รับการฝึกฝนเป็นประจำ จึงจะสามารถพัฒนาขึ้นไปสู่
ระดับนิสัยรักการอ่าน และการฝึกฝนให้เป็นผู้มีนิสัยรักการอ่านและการใช้หนังสือนั้นต้องอยู่ในความ
รับผิดชอบของหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ครู อาจารย์ผู้บริหาร บรรณารักษ์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง
ตลอดจนผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กทุกคน (สุขุม เฉลยทรัพย์, 2531) ซึ่งได้มีผู้ศึกษาถึงบทบาทของบุคคลที่
เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้หนังสือไว้ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ (2531) ได้กล่าวถึงบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้อง
กับการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ ดังนี้

1. บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

1.1 ผู้ที่เป็นบิดามารดา ควรอ่านหนังสือต่าง ๆ

เกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเด็ก ลักษณะนิสัยของเด็ก การเลี้ยงเด็ก
นอกจากนี้หนังสือสำหรับเด็กก็เป็นหนังสือที่ผู้เป็นบิดา มารดาควรอ่านให้รู้ไว้
เพื่อจะได้จัดหาหนังสือเหล่านี้มาไว้ที่บ้าน

1.2 เมื่อลูกยังเป็นเด็ก ควรพูดกับลูก ซึ่งให้ดูสิ่งต่าง ๆ

เกี่ยวกับภาพและสิ่งของที่พบเห็นเล่าเรื่องสั้น ๆ สนุก ๆ ให้เด็กฟัง

1.3 หัดให้ลูกรู้จักหนังสือ ให้ดูภาพหนังสือ ชวนคุยหรือ

เล่าเรื่องในหนังสือให้ลูกฟัง ซึ่งให้ดูภาพที่น่าสนใจ บอกชื่อตัวละคร แล้วลอง
ถามให้ลูกชี้ดูบ้าง และให้ตอบคำถาม

1.4 ช่วยลูกในการเริ่มหัดอ่าน เล่นออกเสียงคำที่มีในหนังสือ อ่านหนังสือภาพ หนังสือนิทานให้ลูกฟัง ลูกจะได้รู้สึกว่าเป็นหนังสือ คือ ที่มาของความเพลิดเพลิน และเมื่อลูกสนใจสิ่งใด หัดให้ถามเรื่องราว เกี่ยวกับสิ่งนั้น แล้วให้หาคำตอบในหนังสือ เด็ก ๆ มักสนใจสัตว์ที่มีอยู่ในบ้าน ทั้งเป็นสัตว์เลี้ยงและไม่ใช่ พยายามหาหนังสือเกี่ยวกับสัตว์เหล่านั้นมาไว้ ในบ้านให้เด็กดู เปรียบเทียบกับของจริง

1.5 ช่วยเหลือให้เด็กรู้จักแหล่งหนังสือ พาไปห้องสมุด ประชาชนหรือห้องสมุดขององค์กรต่าง ๆ พาไปร้านจำหน่ายหนังสือถ้า เขาเลือกซื้อหาหนังสือที่สนใจ อาจแนะนำหนังสือดี ๆ ให้เด็กทราบบ้าง แต่ไม่ควรบังคับให้ซื้อหนังสือที่เราไม่เห็นด้วย ก็ควรอธิบายให้ฟังว่า ทำไมจึงไม่เห็นด้วย นอกจากนี้ควรพาเด็กไปในงานที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ เช่น งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ นิทรรศการหนังสือในโอกาสสำคัญ ๆ นิทรรศการต่าง ๆ

1.6 หาเวลาสนทนากับเด็กเกี่ยวกับหนังสือที่นำมาอ่าน อาจเป็นเวลารับประทานอาหารด้วยกัน ตอนหัวค่ำ ในวันหยุด หรือระหว่าง ทางไปพักผ่อนด้วยกัน แนะนำให้อ่านหนังสือ

1.7 สร้างทัศนคติให้ถูกต้องเกี่ยวกับการซื้อหนังสือ เข้าหนังสือหาตัวอย่างให้เด็ก เข้าใจว่า การจ่ายเงินซื้อหนังสือมีประโยชน์ เพียงไร เปรียบเทียบการจ่ายเงินซื้อหนังสือกับการจ่ายเงินในด้านอื่นที่ คุ้มเพียง แนะนำให้รู้จักเก็บหนังสือส่วนตัวให้เป็นระเบียบ สนับสนุนให้ แลกเปลี่ยนหนังสืออ่านกับเพื่อนฝูง ถ้าสามารถทำได้ ผู้ปกครองหลาย บ้านใกล้เคียงกันอาจร่วมกันจัดห้องสมุดในบ้านที่ทุกคนได้ใช้ร่วมกัน ผู้ปกครองต่างหาหนังสือของตนและของเด็กรวมของบุตรหลานมารวมกัน ในบ้าน ซึ่งเจ้าของบ้านยินดีให้ใช้เป็นห้องสมุดส่วนรวม

1.8 ส่งเสริมให้เด็กสนใจในสิ่งต่าง ๆ ให้ใช้ความ
 สืบเสาะหาความรู้ ค้นคว้าหาความรู้ เพื่อนบ้าน ให้สนใจในเหตุการณ์บ้านเมือง
 ให้อ่านและฟังข่าว ให้มีงานอดิเรกและจัดหาหนังสือ
 เกี่ยวกับงานอดิเรกนั้น สร้างความสนใจแก่เด็ก

2. ผู้บริหาร ครูผู้สอน บรรณารักษ์

เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนแล้ว แม้ว่าที่บ้านจะส่งเสริม
 สนับสนุนการอ่านของเด็ก ถ้าครูและผู้บริหารโรงเรียนไม่สนใจในการ
 อ่านหนังสือ ไม่มีความเข้าใจถูกต้องว่าการอ่านจะส่งเสริมพัฒนาการ
 ด้านต่าง ๆ ของเด็กได้อย่างไร เด็กจะไม่มีความสนใจในการอ่านและการ
 ใช้หนังสือเพราะขาดทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอ่าน และการใช้หนังสือ
 ครูและผู้บริหารมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างทัศนคติอันถูกต้องเกี่ยวกับ
 การอ่านและการใช้หนังสือให้กับเด็กดังนี้

2.1 ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดห้องสมุดโรงเรียน
 และจัดมุมหนังสือในห้องเรียน อนุมัติให้ใช้เงินบำรุงการศึกษาหรือเงิน
 งบประมาณแผ่นดินเพื่อการซื้อหนังสือ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน
 ในห้องสมุด

2.2 ผู้บริหารควรจัดให้มีครู อาจารย์ บรรณารักษ์
 ทำงานในห้องสมุดเต็มเวลาอย่างน้อยหนึ่งคน สนับสนุนให้จัดกิจกรรม
 ส่งเสริมการอ่าน สอนวิธีใช้ห้องสมุด

2.3 ครูบรรณารักษ์ควรแบ่งเวลาสำหรับจัดกิจกรรม
 โดยไม่เสียเวลา และค่าใช้จ่ายมากนัก เช่น การจัดแสดงหนังสือใหม่
 เสนอหนังสือที่น่าสนใจ เล่านิทานสั้น ๆ เล่าเรื่องจากหนังสือ หรืออ่าน
 หนังสือให้เด็กฟัง หรือจัดกิจกรรมที่ต้องใช้เวลาเตรียมค่อนข้างมาก
 เช่นการจัดนิทรรศการ จัดโครงการยอดนักอ่าน ทายปัญหาจากหนังสือ

2.4 พยายามจัดกิจกรรมที่เด็กมีส่วนร่วมด้วยในฐานะ
ของผู้จัดกิจกรรม เช่นเล่านิทาน และให้เด็กแสดงบทบาทสมมุติประกอบ
สนทนเกี่ยวกับหนังสือ

2.5 ครูบรรณารักษ์ เป็นผู้ดึงดูดใจเด็กให้เข้าห้องสมุด
ได้อย่างดีควรเข้าใจเด็กและยิ้มแย้มแจ่มใสเต็มใจช่วยเหลือ สามารถ
แนะนำหนังสือที่ดีและเหมาะสมให้กับเด็กได้

กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์ (2528) ได้เสนอ "25 วิธีที่พ่อแม่สามารถสร้างนิสัยรักการอ่าน
ให้ลูก" ไว้ดังนี้

1. เด็กแต่ละคนมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว อย่างนำลูกไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ
2. อ่านหนังสือให้ลูกฟัง และให้ลูกอ่านในส่วนที่เขาพอจะอ่านเองได้ อ่านส่วนที่
ยากเกินกว่าที่ลูกจะอ่านด้วยตนเองได้ วิธีนี้จะช่วยให้เด็กรู้จักคำศัพท์ใหม่ ๆ
3. ชมเชยความสามารถของลูกทุกครั้ง ที่ลูกแสดงความสามารถในการอ่านอย่าง
สมอด้งสมอบลาย
4. เป็นนักฟังที่ดี สนใจคำถามของลูก
5. ไปเยี่ยมเยียนโรงเรียนของลูก ดุยกัณฑ์ครู ขอคำแนะน้าและวิธีการร้น
การสร้างนิสัยรักการอ่านที่พ่อแม่สามารถนำมาปฏิบัติต่อลูกที่บ้าน
6. อนุญาตให้ลูกบันทึกเสียงอ่านของตัวเอง เด็ก ๆ ชอบที่จะฟังเสียงของตัวเอง
จากเทป วิธีนี้จะช่วยให้เด็กสนใจหนังสือ
7. อ่านออกเสียงคำศัพท์ใหม่ ๆ ที่เด็กไม่รู้ จขกาให้เด็ก ๆ รู้คำศัพท์ใหม่ ๆ
เพิ่มขึ้น
8. ำให้ลูกอ่านหนังสือให้ฟัง
9. ดูแลให้ลูก ได้รับประทานอาหารและพักผ่อนอย่างเพียงพอ
10. หาเวลาอ่านหนังสือสำหรับครอบครัว อาจเป็นเวลาก่อนอาหาร ก่อนนอน
บ่ายวันอาทิตย์ให้เด็กในครอบครัววสัดกันอ่านหนังสือ หรือพ่อแม่อ่านให้ลูก ๆ ฟังกั้ได้

11. อ่านและท่อง " เพลงกล่อมเด็ก " ไปพร้อมกับลูก " ลูก ๆ จะสามารถอ่านคำปรารถนาจากรูปภาพแม้คำศัพท์จะยาก จังหวัดและคำที่คล้องจองกัน สัมผัสกันจะช่วยทำให้เด็กจำได้
12. ซื้อหรือสร้างเกมที่ส่งเสริมการอ่าน เช่น เกมต่อคำศัพท์ เกมอักษรซ่อนคำ เป็นต้น
13. เล่นเกมทายปัญหา " อะไรเอ่ย " เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ในขณะที่อยู่ในรถหรือระหว่างเวลาที่รอคอย
14. วางวัสดุการอ่านไว้รอบ ๆ บ้าน เช่น หนังสือ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แผ่นปวีโรฆณา ฯลฯ
15. พาลูกไปห้องสมุด เลือกหนังสือให้ลูก และตัวคุณเอง
16. พาลูกไปในชั่วโมงเล่านิทานของห้องสมุด บ่อยๆ ให้ลูกฟังนิทานกับเด็กอื่น ๆ
17. ให้ลูกเล่าเรื่องที่ได้อ่านหรือฟังมา ขณะที่ลูกเล่าอย่าขัดจังหวะลูก ให้ลูกเล่าไปเรื่อย ๆ จนจบ
18. อ่านหนังสือของคุณในขณะที่ลูกอ่านหนังสือของเขา แสดงให้ลูกเห็นว่าการอ่านเป็นส่วนสำคัญของชีวิต เมื่อเด็ก ๆ เห็นผู้ใหญ่อ่านจะอยากทำตามบ้าง ในขณะที่อ่าน พ่อแม่ควรอ่านอย่างถูกวิธี และสนุกสนานหนังสือที่อ่าน เด็ก ๆ จะปฏิบัติตามท่าน
19. เล่าเรื่องจากหนังสือที่ลูกอ่าน หรือที่ครอบครัวได้อ่าน ให้ลูกเล่าและพยายามกระตุ้นให้ลูกเล่าเรื่อง เล่าถึงตัวละครที่ลูกชอบ เน้นจังหวัดและคำที่คล้องจอง รวมทั้งให้ลูกเล่าเรื่องจากจินตนาการของลูกเอง
20. จัดมุมสงบสำหรับให้ลูกอ่านหนังสือในบ้านของท่าน
21. ช่วยเหลือลูกได้รู้จักใช้ห้องสมุด อ่านหนังสือกับลูก ซื้อหนังสือเพื่อเป็นของขวัญของกำนัลในโอกาสพิเศษต่าง ๆ
22. บอกรับนิตยสารสำหรับเด็ก โดยสำรวจจากห้องสมุด และพิจารณาเลือกนิตยสารที่เหมาะสมกับเด็ก
23. สนับสนุนส่งเสริมให้ลูกหัดเขียนสิ่งที่ลูกได้อ่านและแต่งเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยตนเอง
24. พิจารณาเลือกภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ เลือกรายการที่ดีเหมาะสมกับวัย และตรงกับความสนใจของลูก

25. พาลูกเดินเล่นใกล้ ๆ บ้าน สังเกตสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว พุดคุยถึงสิ่งที่ได้พบเห็น เช่น ต้นไม้ สัตว์ อาหาร เสื้อผ้า เพอร์ริเจอร์ สิ่งก่อสร้าง ยวดยานพาหนะ ชี้ให้เห็นความแตกต่างของสถานที่ เช่น สวนสาธารณะ แม่น้ำ ป่าเขา สนามกีฬา สวนสัตว์ และสถานที่สำคัญในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอแนะ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูหรือบรรณารักษ์อีกหลายวิธี เกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านแก่เด็ก ดังนี้

1. การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็กซึ่งสามารถจัดกิจกรรมได้ที่ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน และอาจจะเล่าให้เด็กฟังเฉพาะคนหรือเล่าเป็นกลุ่มหลาย ๆ คนก็ได้ ในการเล่าควรมีหนังสือให้เด็กดูด้วย เพื่อสร้างความสนใจให้เด็กอยากอ่าน ครูและบรรณารักษ์ควรพูดแนะนำเด็กว่า เรื่องที่สนุก ๆ ในทานองนี้ยังมีอีกมากอยู่ในหนังสืออะไรบ้าง และจะหาอ่านได้จากที่ไหนบ้าง
2. การเลือกหนังสือให้เด็กอ่าน ผู้ปกครองและครูควรเลือกหนังสือที่เห็นว่าดีเหมาะสมกับเด็ก ซึ่งเป็นหนังสือที่อยู่ในห้องสมุดของโรงเรียน มาแนะนำแก่เด็กว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ ดีอย่างไรสมควรตรงไหน เพื่อจูงใจให้เด็กอยากอ่านหนังสือ
3. การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก สามารถจัดกิจกรรมนี้ได้ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน โดยผู้ปกครองหรือครูหาหนังสือที่ดีเหมาะกับเด็กมาอ่านให้เด็กฟัง หรือให้เด็กเป็นผู้เลือกเรื่องเองในการอ่านไม่จำเป็นต้องอ่านวันเดียวจบเล่ม อาจจะอ่านวันละตอนก็ได้ ข้อสำคัญคือหนังสือที่นำมาเล่าต้องสนุก เด็กจึงจะสนใจฟัง
4. การทายปัญหา เป็นกิจกรรมที่ใช้ได้กับเด็กทุกวัย เพียงแต่ให้ปัญหานั้นง่ายตามวัยของเด็ก และควรเป็นปัญหาที่สามารถค้นคว้าได้จากหนังสือ การทายปัญหาก็จะทำให้เด็กตื่นเต้น
5. การพาเด็กไปชมนิทรรศการ และการบรรยายเกี่ยวกับหนังสือ เมื่อมีการจัดกิจกรรมเหล่านี้ ผู้ปกครองและครูควรชักชวนเด็กให้ไปชม เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจหนังสือ
6. การให้รางวัลเป็นหนังสือแก่ผู้ชนะการประกวด หรือผู้ที่ทำความดีในโอกาสต่าง ๆ

ทวนศรี คัมภีร์ปกรณ (2529) ได้กล่าวถึงบทบาทของแต่ละบุคคลที่มีส่วนในการส่งเสริม การอ่านหนังสือ ไว้ดังต่อไปนี้

1. บรรณารักษ์ เป็นผู้ที่มีความรู้โดยตรงเกี่ยวกับหนังสือ และได้รับการฝึกฝน เรื่องการเลือกหนังสือโดยเฉพาสามารถช่วยแนะแนวการอ่านและการเลือกหนังสือให้แก่เด็กได้ เป็นอย่างดี
2. ครูอาจารย์ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่สุด โดยเฉพาะครูประจำชั้นในระดับ ประถม ครูประจำชั้นเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กไปยืมหนังสือจากห้องสมุด ช่วยเด็กเลือกหนังสือ เล่าเรื่อง จากหนังสือที่เด็กยืมไป
3. ผู้บริหาร มีบทบาทในด้านการสนับสนุนนโยบาย มีอำนาจในตำแหน่งประมาณ สามารถจัดสรรหาซื้อหนังสือได้ กิจกรรมใดก็ตามที่ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุน ก็นับว่ากิจกรรมนั้น สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง

4. ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กโดยเฉพาะเด็กประถมวัย ผู้ปกครองมัก ให้ความเอาใจใส่มาก บางคนจะอ่านหนังสือไปพร้อมกับเด็ก เล่านิทานให้เด็กฟัง สอนคำศัพท์ ต่าง ๆ การใกล้ชิดกับเด็ก นอกจากจะเป็นการช่วยเด็กเตรียมความพร้อมแล้ว ยังสนองความ ต้องการด้านความรัก ทำให้เด็กมีความมั่นคงในอารมณ์ และมีความเชื่อมั่นในตนเองด้วย

จากการศึกษาถึงวิธีการส่งเสริมให้เด็กมีนิสัยรักการอ่านหนังสือ และบทบาทของ บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น พอสรุปได้ การส่งเสริมให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านนั้น จะต้องร่วมมือกัน หลาย ๆ ฝ่ายทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เพราะการเรียนรู้ของเด็กทุกคน เริ่มต้นจากสภาพแวดล้อมที่ ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ดังนั้น พ่อแม่ผู้ปกครอง และคุณครูทุกท่านควรตระหนักถึงความสำคัญของ บทบาทตนเองในการปลูกฝังนิสัยในการอ่านหนังสือให้แก่เด็ก เพื่อเด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี รักการ อ่านและการใช้หนังสือ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมส่วนรวมในที่สุด

การนำหนังสือไปใช้ประกอบการจัดประสบการณ์ประจำวัน

การส่งเสริม และฝึกให้เด็กเป็นนิสิตรักการอ่าน และการใช้หนังสือ ควรเริ่มตั้งแต่ในวัยเด็กจะได้ติดนิสัยไปจนกระทั่งโต ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญมากในเรื่องนี้ กล่อมจิตต์ พลายเวช (2529) ได้แนะนำให้ครูนำกิจกรรมมาใช้ประกอบการจัดประสบการณ์ประจำวันหลายวิธีด้วยกัน ดังนี้

1. การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่ครูควรนำมาใช้กับเด็กปฐมวัยในชั้นเรียน เพราะการเล่านิทานให้เด็กฟังนั้น นอกจากจะสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังเป็นการแนะนำหนังสือสำหรับเด็กประเภทต่าง ๆ และในขณะเดียวกันเด็กจะได้พัฒนาการฟังและการพูดที่ดีขึ้น และเรื่องที่ครูเลือกมาเล่าจะต้องเป็นเรื่องที่ครูรู้จักดีและเคยอ่านมาก่อน เพื่อจะได้ทราบว่าเป็นเรื่องนั้น ๆ จะดำเนินไปอย่างไร ควรเน้นตอนใด ควรหยุดตรงไหน หรือควรอธิบายคำใดบ้างก่อนเริ่มเล่า นอกจากนี้ครูต้องคำนึงถึงอายุของเด็ก และความสนใจของเด็กด้วย เพราะเด็กจะมีความสนใจฟังเพียง 10-20 นาทีเท่านั้น
2. การจัดกิจกรรมการเล่น หนังสือที่มีรูปร่างลักษณะแปลก ๆ จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กได้ใช้เป็นหนังสืออ่านและในขณะเดียวกันก็ใช้เป็นของเล่นสำหรับเด็กได้ด้วย เป็นการเปลี่ยนจากการเรียนไปสู่การเล่น เช่น หนังสือภาพที่ทำด้วยผ้า หนังสือที่มีแถบหรือเชือกให้เด็กหมุนหรือดึง หนังสือทาบโยน หนังสือซ่อนภาพหนังสือต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าได้นำมาจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นจะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รับความรู้ด้วย นอกจากนี้ครูยังสามารถนำหนังสือมาใช้ประกอบการเรียนและเสริมประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ เช่น
  - ก. เตรียมสร้างเสริมทักษะภาษาไทย การศึกษาในระดับอนุบาล เป็นการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ให้กับเด็ก เช่น การเล่านิทาน เป็นการฝึกทักษะภาษาในด้านการฟัง การเล่าเรื่อง การบรรยายภาพ และเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องคำศัพท์ และเสริมสร้างพัฒนาการทางภาษาได้พร้อม ๆ กันไป
  - ข. เตรียมสร้างเสริมทักษะคณิตศาสตร์ ครูสามารถนำหนังสือที่เกี่ยวกับจำนวนและตัวเลขมาแนะนำและสอนเด็กในเรื่องของจำนวนและตัวเลขได้

ค. เตรียมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เด็กปฐมวัยยังขาดความรู้ และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และสุขศึกษา หนังสือสำหรับเด็กที่ให้ความรู้ด้านต่าง ๆ มีมากมาย ให้ทั้งความรู้และความสนุกสนานแก่เด็ก

ง. เตรียมสร้างเสริมลักษณะนิสัย ครูสามารถเลือกหนังสือประเภทที่ให้ความรู้ มีแนวคิดด้านต่าง ๆ และหนังสือที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์

การจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความสนใจในการใช้หนังสือ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้หนังสือได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้
สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้หนังสือหมายถึงสภาพการเรียนรู้ที่ผู้อ่านใช้ทั้งร่างกายและสมอง ในการประกอบกิจกรรมเกี่ยวกับการใช้หนังสือ เช่น การเล่านิทานการเล่าเรื่องจากหนังสือ การแสดงละคร เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการในการใช้หนังสือ ทั้งทางด้านความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการใช้หนังสือ

แม้นมาส ชวลิต (2529) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้หนังสือหมายถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อมุ่งสนับสนุนทักษะต่าง ๆ ที่จะจริงใจให้คนเกิดความอยากรู้อยากอ่านจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่านและการใช้หนังสือสามารถจัดได้หลายรูปแบบของกิจกรรมพิเศษที่ส่งเสริมการอ่านเพื่อที่จะดึงดูดความสนใจ ทางประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน เช่น

1. กิจกรรมเข้าโสตประสาท คือ กิจกรรมที่ดึงดูดหรือชวนให้ฟัง โดยการใช้เสียงและคำพูดเป็นหลัก กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การเล่านิทานให้ฟังการเล่าเรื่องจากหนังสือ การอ่านหนังสือให้ฟัง การแนะนำหนังสือด้วยปากเปล่า การบรรยาย การอภิปราย การโต้ว่าที่เกี่ยวกับหนังสือ การบรรเลงดนตรี และร้องเพลงจากบทละครร้อง ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน
2. กิจกรรมเข้าจักษุประสาท คือ กิจกรรมที่ดึงดูดหรือชวนให้ดู กิจกรรมประเภทนี้ ได้แก่ การจัดแสดงภาพชนิดต่าง ๆ เช่น ภาพถ่าย ภาพที่ดัดแปลงเก็บรวบรวมจากวารสารหรือปฏิทิน เป็นเรื่อง เป็นจุด ภาพเขียน ภาพประกอบหนังสือ นิทรรศการหนังสือ สิ่งของต่าง ๆ ในการแสดงภาพ หนังสือ และสิ่งของ

3. กิจกรรมเข้าวัดและจักรุประสาทในขณะเดียวกัน ได้แก่ กิจกรรมซึ่งชวนให้ฟัง และดูไปพร้อม ๆ กัน เช่น เล่นนิทานให้ดูภาพประกอบ ฉายภาพยนตร์ ฉายแถบบันทึกภาพและ ภาพสไลด์เทคนิควิธีการบางอย่างจากหนังสือที่นำมาจัดนิทรรศการ การจัดสัปดาห์ห้องสมุด

4. กิจกรรมที่ให้ได้ก็เข้าร่วมด้วย กิจกรรมทางอนึ่งจะช่วยให้เด็กผู้เกิดความสนุก และ ภาคภูมิใจ รู้สึกตนเองมีความสามารถ เช่น เมื่อเล่นนิทานแล้ว ก็ให้ผู้ฟังวาดภาพประกอบ ให้แสดง ท่าทางประกอบ ให้ร้องเพลงตามตัวละครในนิทาน ให้แข่งขันการเล่าเรื่องที่ได้อ่านไปแล้ว ให้ตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวละครหรือเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในนิทาน

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กอายุ 3 - 5 ปี ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมเตรียมความพร้อมทางการอ่าน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการ เรียนอ่าน และการอ่านของเด็ก เช่น การฝึกจำแนกความแตกต่าง และความเหมือนด้วยสายตา ฝึกจำแนก เสียง และการฝึกเคลื่อนสายตาและการฟัง

2. อ่านหนังสือให้ฟัง การอ่านหนังสือให้ฟังเป็นกิจกรรมปลูกฝังและส่งเสริมนิสัย รักการอ่านวิธีหนึ่งที่สามารถจูงใจให้เด็กเกิดความรักหนังสือ อยากติดตามเรื่องที่ได้อ่านต่อไปด้วย ตนเอง และยังมีประโยชน์ดังนี้

2.1 เด็กได้เรียนรู้หลักการใช้ภาษาที่ถูกต้อง

2.2 ช่วยให้ได้ที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้มีโอกาสชานซึ่งกับภาษาเขียนที่สละสลวย และรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ในรูปวัสดุสำหรับอ่าน อันเป็นผลทำให้เขาเกิดความอยาก อ่านด้วยตนเอง เมื่อเขาสามารถอ่านเองได้

2.3 เป็นวิธีเพิ่มพูนความสนใจของนักอ่าน เด็กที่ได้รับการปลูกฝังนิสัยรักการ อ่านมา มักจะสนใจหนังสือทุกประเภท การอ่านหนังสือให้ฟังจะเป็นการตอบสนองความต้องการ ของเด็กที่เด็กฟังพอใจมาก

2.4 เพิ่มประสบการณ์ในการใช้ภาษาได้อย่างดี

2.5 นำไปสู่การเป็นนักเขียน

2.6 เป็นวิธีสอนร้อยกรองได้ดีที่สุด

2.7 เป็นวิธีที่ดีที่ช่วยทำให้เด็กรู้จักโลกภายนอก ได้พบเห็นหรือรับรู้วัฒนธรรม

ของชาติอื่น

2.8 ช่วยให้ได้กัฟักพ่อน มีเวลาผ่อนคลายและสนุกสนาน กับกาการที่ครูได้อ่าน เรื่องสนุก ๆ นาดั้นเด้นให้ฟัง

2.9 ทาาให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อครู ครูทธา ไร่วางใจครูและรักครู ทาาให้เด็ก ปรับตัวให้เข้ากับโรงเรียนได้เร็วขึ้น

2.10 เป็นการฝึกกาการฟังอย่างตั้งใจ และใช้วิจารณ์ฎณ ซึ่งเป้นทักษะที่จาเป้น อย่างยิงในการดาเนินชีวิตประจำวัน

3. เล่านิทาน การเล่านิทานเป้นกิจกรรมที่เหมะสากับเด็กก่อนวัยเรียน หรือเด็กที่มี อายุระหว่าง 3 - 5 ปี เป้นอย่างมาก เพราะนิทานเป้นเรื่องของความบันเทิง เด็กฟังแล้วเกิด ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ ให้อึดคิดและคิดเตีอนใจ จุดมุ่งหมายของการเล่านิทานให้เด็กในวัยนี้ฟัง ก็เพื่อพัฒนาทักษะในด้านกาการใช้ภาษา และการ เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ เปื่องจากนิทานมีเนื้อเรื่องหลากหลาย เด็กจะเข้าใจและเรียนรู้คำศัพท์ ใหม่ ๆ ได้มาก เข้าใจความหมายได้ดีโดยอัตโนมัติ ไม่รู้ตัวว่ากำลังถูกสอนให้เรียนรู้คำศัพท์ ใหม่ ๆ และเป้นการเรียนรู้ประสบการณ์ทางอ้อม เป้นการฝึกทักษะกาการฟัง ขณะที่เล่าเด็กอาจจะ ถามว่า อะไร ทาไม อยู่เสมอ การที่เด็กถามเช่นนี้แสดงว่าเด็กช่างสังเกต ดังนั้น การแก้ ข้อสงสัยตอบสนองความอยากรู้ นอกจากจะเป้นการพัฒนาสมองและเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กับเด็ก มากขึ้นแล้ว ยังเป้นการฝึกกาการสังเกตให้แก่เด็กอีกด้วยเมื่อเล่าจบแล้ว ควรฝึกกาการพูดและฝึกออก เสียงคำที่ถูกต้อง จากคำศัพท์ใหม่ ๆ หรือข้อความบางตอน หรือคำคล้องจอง หรือคำกลอนง่าย ๆ ที่พบในนิทาน หรือให้เด็กมีส่วนร่วมในการเล่านิทาน เช่น ถามถึงตัวละครหรือให้วิจารณ์นิทานที่ ได้ฟังให้ตอบคาถามจากเรื่อง หรือให้ออกมาเล่านิทานที่ตัวเองชอบ การฝึกทักษะต่าง ๆ เหล่านี้ เป้นการเตรียมความพร้อมทางการอ่าน และการปลูกฝังนิสัยรักกาการอ่านให้แก่เด็ก คือ ทาาให้เด็ก อยากรู้อ่านเรื่องอื่น ๆ ต่อไป และเมื่อเขาสามารถอ่านเองได้ เขาจะชวนชวายอ่านนิทาน และนิสัยรักกาการอ่าน

ความสนใจในการใช้หนังสือของเด็กนั้นเป้นผลมาจากประสบการณ์ที่เด็กเคยได้รับการ กระตุ้นจากกิจกรรม ซึ่งเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจากสิ่งแวดล้อมในบ้านและในโรงเรียน ส่วนแล้ว แต่ส่งผลให้เกิดทักษะและความสนใจในการใช้หนังสือ (Harris and Smith, 1980) เด็กที่มี ความสนใจในการใช้หนังสือก็จะกลายเป็นผู้ที่มีแรงเสริมภายใน และจากนั้นก็จะเป้นผู้ที่มีนิสัยรัก

การอ่านและการใช้หนังสือตลอดไป (Tinker, 1962) ดังนั้น เด็กจะมีนิสัยรักการอ่านและการใช้หนังสือจะต้องเจริญเติบโตท่ามกลาง สังคม หรือครอบครัวที่มีการใช้หนังสืออยู่เสมอ มีทัศนคติที่ดีต่อหนังสือ และปลูกฝังให้เด็กซาบซึ้งกับหนังสืออยู่เสมอ (Prank, 1954) จึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้หนังสือ ในระดับชั้นอนุบาล ครูสามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้หนังสือได้หลายวิธี แล้วแต่ครูจะเลือกให้เหมาะสมกับสภาพห้องเรียน ความสนใจของเด็ก และจุดมุ่งหมายของครูที่ต้องการจะถ่ายทอดให้เด็ก และหาให้เด็กเกิดความสนใจ ซึ่งได้มีผู้เสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้หนังสือไว้ดังต่อไปนี้

รักพร ชิงชาดา (2531) ได้กล่าวถึงกิจกรรมพิเศษที่ควรจัดให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมการอ่านและการใช้หนังสือไว้ดังนี้

1. เล่านิทานให้เด็กฟัง ้วยเด็กเป็นวัยที่ชอบฟังนิทาน นิทานจะเป็นสื่อสำหรับเด็กไปสู่การอ่านหนังสือ โดยเฉพาะถ้าผู้เล่านิทานชักนำเด็กไปสู่หนังสือที่ตรงกับความต้องการ และความสนใจของเด็ก
2. จัดประกวดเล่านิทาน การประกวดเล่านิทานจะหาให้เด็กที่เข้าประกวดต้องไปหาอ่านนิทานเพื่อเลือกนำมาเล่านิทาน ส่วนเด็กที่ไม่ได้เข้าประกวดก็จะเข้าร่วมกิจกรรมด้วยการฟังนิทาน อันจะเป็นสื่อไปสู่การอ่านหนังสือนิทาน และหนังสือประเภทอื่น ๆ ต่อไป
3. จัดรายการแนะนำหนังสือที่นำอ่านประเภทต่าง ๆ แก่เด็ก ๆ
4. จัดโครงการยอดนักอ่าน เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เด็กอ่านหนังสือ และยกย่องเด็กที่อ่านหนังสือมากที่สุด เป็นยอดนักอ่าน
5. จัดอภิปรายหรือปาฐกถาเกี่ยวกับหนังสือการอ่าน เช่น อาจเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการอ่านมาพูดเรื่องประโยชน์ของหนังสือ วิธีการอ่านหนังสือที่นำไปสู่การเป็นคนเก่งหนังสือดีที่นำอ่าน
6. จัดทิวารวมกรรมสาธิต ด้วยการจัดแสดงละคร หุ่นกระบอก หรือการแสดงอื่น ๆ
7. จัดกิจกรรมสัมภาษณ์นักเขียน ผู้สัมภาษณ์อาจเป็นอาจารย์หรือนักเขียนก็ได้ การที่เด็กได้รู้จักและได้รับฟังความรู้ ความคิดจากนักเขียน จะหาให้เด็กเกิดความตื่นตัวสนใจอ่านผลงานของนักเขียนต่าง ๆ มากขึ้น

8. จัดเสนอความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เกี่ยวกับหนังสือ เช่น จัดเสนอข่าวเกี่ยวกับการประกวดหนังสือ ช่างงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ รายชื่อหนังสือที่ชนะการประกวด
9. เลือกหนังสือให้เด็กอ่าน ครู บรรณารักษ์ และผู้ปกครอง ควรให้เลือกซื้อหนังสือที่ตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก การที่เด็กได้อ่านหนังสือตรงกับความสนใจและความต้องการของตน จะทำให้เด็กอยากอ่านหนังสือต่อไปเรื่อย ๆ จนติดเป็นนิสัย
- 10 การจัดส่งละครโดยเอาเรื่องที่แสดงมาจากหนังสือ จะทำให้เกิดความสนใจอยากอ่านหนังสือ
11. การเล่าเรื่องหนังสือ อาจจัดเล่าเรื่องหนังสือให้เด็กฟังเป็นกลุ่ม หรือเฉพาะบุคคลก็ได้ นอกจากนี้ยังอาจจัดเล่าเรื่องหนังสือสลับกับดนตรี เพื่อจูงใจให้เด็กเกิดความสนใจที่จะอ่านหนังสือมากยิ่งขึ้น
12. จัดแนะนำหนังสือ เพื่อจูงใจให้เด็กเห็นว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ น่าอ่าน
13. จัดทัศนาวจร การไปทัศนาวจรควรมีการวางแผนล่วงหน้า ควรมีการแจกบรรณานุกรมของหนังสือเกี่ยวกับสถานที่ที่จะไป
14. จัดเกมทายปัญหา โดยให้เด็กค้นหาคำตอบจากหนังสือ
15. ให้เด็กช่วยกันจัดทวารสาร และให้ช่วยกันเขียนเรื่องลงในวารสาร ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้เด็กต้องไปอ่านหนังสือ เพื่อนำมาเขียนเรื่อง
16. จัดหาหนังสือสำหรับเด็กมาจากนายในโรงเรียน จะทำให้เด็กมีโอกาสมพบเห็นหนังสือที่น่าสนใจมากขึ้น มีโอกาสเลือกหนังสืออ่านมากขึ้น และมีความสะดวกในการเลือกหาหนังสืออ่านมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จูงใจให้เด็กอ่านหนังสือมากขึ้น
17. จัดนิทรรศการเกี่ยวกับหนังสือ การที่เด็กได้มีความรู้เกี่ยวกับหนังสือ และพบเห็นหนังสือมากขึ้น จะเป็นสิ่งจูงใจให้เด็กสนใจอ่านหนังสือมากขึ้น
18. จัดฉายภาพยนตร์จากเรื่องในหนังสือ การที่เด็กได้ดูเรื่องราวจากภาพยนตร์ย่อมทำให้เด็กเกิดความสนใจที่จะอ่านเรื่องจากหนังสือเพื่อเปรียบเทียบกับ หรือถ้าหากเป็นภาพยนตร์ที่ฉายเป็นตอน ๆ ก็ยิ่งทำให้เด็กสนใจที่จะติดตามอ่านเรื่องนั้นจากหนังสือมากขึ้น

19. จัดงานสัปดาห์หนังสือ งานงานสัปดาห์หนังสือน้อยจะมีกิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับหนังสือ การจัดนิทรรศการหนังสือ การขายหนังสือ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งจูงใจส่งเสริมให้เด็กสนใจในการอ่าน และมีโอกาสได้อ่านหนังสือมากขึ้น
  20. จัดสัปดาห์ห้องสมุด การจัดสัปดาห์ห้องสมุดย่อมเกี่ยวข้องกับหนังสือและกิจกรรมการอ่านคล้าย ๆ กันงานสัปดาห์หนังสือ นั่นคือเด็กจะได้รับการจูงใจและมีโอกาสอ่านมากขึ้น
  21. จัดแนะแนวการอ่าน เช่น จัดทำรายชื่อนหนังสือที่นำอ่าน จัดบริการให้คำปรึกษาในเรื่องการเลือกหนังสืออ่าน
  22. วิจารณ์หนังสือ เพื่อกระตุ้นให้เด็กสนใจอ่านหนังสือเล่มนั้น ๆ
  23. นำเด็กไปชมนิทรรศการและการบรรยายเกี่ยวกับหนังสือ เช่น นำเด็กไปดูงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ นำเด็กไปชมองค์การด้านดุริยางค์ เป็นต้น
  24. จัดสโมสรนักอ่าน และจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอ่านของสมาชิก เช่น จัดวิจารณ์หนังสือให้สมาชิกฟัง จัดนักเขียนมาพูดคุยกับเด็ก จัดแนะนำหนังสือ
- จากการศึกษาเกี่ยวกับการนำหนังสือไปใช้ประกอบการจัดประสบการณ์ประจำวัน และการจัดกิจกรรมพิเศษเพื่อกระตุ้นความสนใจในการใช้หนังสือ สรุปได้ว่า กิจกรรมการส่งเสริมหรือการปลูกฝังให้เด็กรักการใช้หนังสือสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งในและนอกห้องเรียน เพียงแต่เลือกกิจกรรมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับวัยของเด็ก และควรมีการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้อย่างต่อเนื่อง

การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ห้องสมุด เป็นหัวใจของการศึกษา ในโรงเรียนจะต้องมีห้องสมุดเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และการแสวงหาความสุข ความบันเทิงจากสิ่งอันเป็นสุนทรีย์ ครูบรรณารักษ์หรือครูผู้สอนจะต้องมีความกระตือรือร้นที่จะเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงเด็กได้พบกับหนังสือ และพยายามให้หนังสือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของเด็ก โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และฝึกให้เด็กรู้จักใช้ห้องสมุดให้เป็น รู้จักระวังรักษาหนังสือ และใช้หนังสือต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าโดยการหาทางให้เด็กได้เข้าถึงหนังสือโดยสะดวกที่สุด (ชุตินา สัจจพันธ์, 2529) พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศในห้องสมุดให้

เป็นที่สนใจ ให้มีหนังสือใหม่อยู่เสมอ จัดแสดงหนังสือใหม่ หนังสือซึ่งสอดคล้องกับการเรียน รายวิชา หนังสือซึ่งจะแก้ปัญหาบางประการของเด็ก หนังสือที่สนุก น่าอ่าน ระเบียบห้องสมุด ไม่ควรเคร่งครัดเกินไป เขียนและปิดประกาศระเบียบไว้ในที่ซึ่งเด็กเห็นได้ชัด ชี้แจงให้เข้าใจ ดูแลให้มีการปฏิบัติตามโดยลุ่มหลวม่อม ตกแต่งห้องสมุดด้วยสิ่งสวยงามสะอาดตา แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นของราคาแพง เช่น ต้นไม้ในกระถางดินที่ล้างสะอาด ดอกไม้และตุ๊กตาที่นักเรียนทำผลไม้แห้งรูปร่างแปลก ๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น เป็นต้น ข้อสำคัญต้องรักษาสภาพให้สะอาด ปราศจากฝุ่น และดูไม่ทรุดโทรม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2531)

การจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการอ่านและการใช้หนังสือสำหรับเด็กในระดับชั้นอนุบาลนั้น ควรจัดหนังสือให้สะดวกแก่การเข้าถึงและการหยิบใช้ โดยจัดมุมหนังสือไว้ในห้องเรียน หรือจัดเก้าอี้ตัวโฉบอ่านหนังสือ ซึ่งเด็ก ๆ ควรจะได้รับการส่งเสริมให้อ่านหนังสือต่าง ๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน เช่น หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือเด็กทั่ว ๆ ไป ที่มีคุณภาพซึ่งมีอยู่มากในห้องตลาดในปัจจุบัน และเมื่อมีหนังสือที่น่าสนใจใหม่ ๆ อยู่เสมอ การอ่านของเด็กด้วยความสมัครใจ ก็จะเพิ่มมากขึ้น

พูนศรี คัมภีรภรณ์ (2529) ได้กล่าวถึงมุมหนังสือไว้ว่า มุมหนังสือคือมุม ๆ หนึ่งของห้องเรียนที่ใช้วางหนังสือ และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือ ในระดับอนุบาลมักนิยมจัดมุมหนังสือขึ้น เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสัมผัส เลือกหนังสือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่าน และเล่นเกมเกี่ยวกับการอ่าน

มุมหนังสือ ควรเป็นมุมที่สงบ มีลักษณะเป็นส่วนตัว เด็ก ๆ เข้ามาอ่านหนังสือได้ตามความพอใจ โดยไม่มีใครมารบกวน จัดบรรยากาศที่น่าสนใจ เช่น เอาจากพื้นมุมใดมุมหนึ่งของห้อง ให้มีแสงสว่างพอเหมาะจัดให้สวยงาม เช่น ตกแต่งต้นไม้ ไม้ประดับ ติฉภาพโปสเตอร์สวย ๆ จัดบอร์ดแสดงหนังสือหรือความรู้ ติดคำขวัญเกี่ยวกับหนังสือหรือการอ่าน พื้นห้องอาจจปูด้วยเสื่อ เด็กจะนั่งนอนอยู่ในอิริยาบถก็ได้ตามสะดวกให้มีบรรยากาศเหมือนบ้าน

การจัดสภาพแวดล้อม หรือการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการใช้หนังสือ นอกจากจะจัดที่โรงเรียนแล้ว ยังสามารถจัดที่บ้านได้โดยการให้ผู้ปกครองหาซื้อหนังสือที่เหมาะสมหรือเป็นประโยชน์กับลูกหลานเอามาไว้ที่บ้าน มีตู้หนังสือตั้งโชว์ในห้องรับแขก จัดชั้นหนังสือที่มุมใดมุมหนึ่งในห้องที่เด็กสามารถหยิบอ่านได้โดยสะดวก และเข้าไปดูได้ง่าย เมื่อเด็กเห็นหนังสือบ่อย ๆ ก็จะหยิบออกมาอ่าน

ความสำคัญของการจัดมุมหนังสือ

ทუნตริ ดัมกีรปกรณ (2529) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหนังสือไว้ดังนี้

1. เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการอ่าน ในโรงเรียนระดับอนุบาลบางแห่งมีห้องสมุดของโรงเรียนแต่อยู่คนละห้อง คนละอาคาร ไม่สะดวกต่อการไปใช้บ่อย ๆ ยกเว้นชั่วโมงเข้าห้องสมุด ซึ่งมักจะไปได้เพียงสัปดาห์ละครั้ง ถ้ามีหนังสืออยู่ใกล้ตัวใกล้มือ เด็กจะมีโอกาสดูหนังสือ ได้เข้าร่วมกิจกรรม เล่นเกมได้เป็นประจำ

2. เพื่อส่งเสริมความพร้อมและฝึกระเบียบวินัยได้แก่

2.1 ฝึกให้เด็กได้มีโอกาสยืมหนังสือ ฝึกการใช้หนังสือ เป็นการเพิ่มพูนทักษะการใช้ห้องสมุด

2.2 เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการอ่าน โดยการจัดกิจกรรมเล่นนิทาน เล่นเกม แสดงบทบาทสมมติ

2.3 ส่งเสริมให้เด็กรักหนังสือ เห็นว่าหนังสือเป็นเพื่อนให้ความบันเทิง ผ่อนคลายความเครียด

2.4 ปลูกฝังความรู้รักสวयรักงาม การเป็นระเบียบ

3. เป็นแหล่งความรู้ ซึ่งจะพบว่า ในมุกหนังสือจะมีการเรียนรู้เกี่ยวกับ
  - 3.1 ความรู้ด้านคำศัพท์ เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์จากหนังสือเพิ่มขึ้น
  - 3.2 ได้ฝึกฝนความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่ฟัง
  - 3.3 ทาให้เป็นผู้ใคร่รู้ใคร่อ่าน
  - 3.4 ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมและจากเรื่องที่อ่าน
  - 3.5 ได้เรียนรู้ความคิดเห็นของเพื่อน ๆ เช่น จากการสนทนา
  - 3.6 สามารถรู้จักและเข้าใจตนเอง
  - 3.7 มีโอกาสพบ และได้เลือกหนังสือที่ดี ๆ เป็นการส่งเสริมรสนิยมในการอ่าน
  - 3.8 ได้มีโอกาสจดจำคุณธรรมที่ควรจะเป็นแบบอย่าง

บรรยากาศของมุกหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล ควรมีลักษณะดังนี้

1. ความเรียบง่าย มุกหนังสือจำเป็นต้องเรียบง่าย เพราะขณะที่เด็กดูหนังสือ อ่านหนังสือและฟังนิทาน เด็กจะต้องใช้สมาธิในการเข้าใจเรื่องราว
2. ความสะอาดสวยงาม มุกหนังสือควรมีโต๊ะที่กว้างใหญ่ มีมีานั่งที่สวยงาม และนั่งสบายมีสื่อหมอนรูปสัตว์ต่าง ๆ มีพัดลมและมิแสงสว่างอย่างเพียงพอ
3. การจัดอย่างมีศิลปะ มุกหนังสือควรจัดอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่รกรุงรัง ตกแต่งด้วยดอกไม้กระถางต้นไม้ รูปภาพจากหนังสือ เครื่องแขวน จัดป้ายนิทรรศการเกี่ยวกับหนังสือและการอ่าน แสดงหนังสือที่มีภาพสวย ๆ ให้ดึงดูดความสนใจของเด็ก แสดงผลงานทางศิลปะของเด็ก และเปลี่ยนแปลงการจัดป้ายนิทรรศการ หมั่นเวียนหนังสือห้องสมุดทุก 2 สัปดาห์ อาจจะทำให้เด็กช่วยกันจัดมุกหนังสือบ้าง เพื่อให้เด็กเกิดความภูมิใจและเป็นเจ้าของมุกหนังสือขึ้น

วัตถุประสงค์ของมุมหนังสือสำหรับเด็กที่มี คือ

ก. ชั้นหนังสือหรือกระเป่าหนังสือ ชั้นหนังสือมีไว้เพื่อใช้เก็บหนังสือให้เป็นระเบียบ เป็นชั้นเตี้ย ๆ สูงไม่เกิน 3 ฟุต อาจทำด้วยเหล็กหรือไม้ก็ได้ บางครั้งชั้นหนังสืออาจจะเป็น ส่วนล่างของป้ายนิทรรศการ หรือทำจากผ้าเรียกว่า "กระเป่าหนังสือ" ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำดูดี ทำได้ง่ายและประหยัด

ข. ฉากหรือจากพับ ฉากใช้กันห้องนิยมนำใช้ฉากพับ ซึ่งพับเก็บได้เมื่อทางออกมา จะเป็นที่แสดงหนังสือ โดยแสดงหน้าปกให้ดึงดูดสายตาผู้อ่าน

ค. โต๊ะ เก้าอี้ เลือ โต๊ะนิมมุมหนังสือเป็นโต๊ะเตี้ย ๆ ตามขนาดของเด็ก นิยมนำใช้โต๊ะกลมขนาดใหญ่กว่าปกติ เพราะหนังสือสำหรับเด็กเป็นหนังสือภาพที่มีขนาดใหญ่ เมื่อเปิดออกจะชี้ให้เห็นมาก เก้าอี้มีขนาดเล็กพอเหมาะแก่ตัวเด็ก หรืออาจจะเป็นเบาะนั่งกับพื้น หรือใช้เสื่อปู

3. หนังสือ นิยมหนังสือไม่จำเป็นต้องมีหนังสือมาก และควรผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน อยู่เสมอ โดยอาจจะยืมมาจากห้องสมุดให้เด็กได้ใช้ และให้เด็กผลัดกันเป็นตัวแทนไม่ยืม หรือครูเลือกให้ หนังสือที่นำมาแสดงไว้จะต้องเหมาะสมกับวัยของเด็ก ให้มีโน้มน้าว ช่วยกระตุ้นคำถาม และการสังเกต และควรมีหนังสือที่ให้ความเพลิดเพลินด้วย

4. แผงป้ายนิทรรศการ เป็นสื่อกลางระหว่างครูกับนักเรียน เป็นส่วนหนึ่งในการดึงดูด การเข้าใช้มุมหนังสือ นิทรรศการควรเกี่ยวกับหนังสือ และกิจกรรมของมุมหนังสือ

5. รูปภาพ เป็นสิ่งที่ขยายประสบการณ์ของเด็ก อาจจะใช้ในการเล่านิทานจัด นิทรรศการ รูปภาพนั้นอาจจะได้มาจากวารสาร แมกกาซีนเก่า ๆ หนังสือพิมพ์สมุดแบบฝึกหัด หรือ วาดขึ้นเอง หรือเป็นรูปภาพสวยงามขนาดใหญ่ที่ติดไว้ตามผนังในระดับสายตาของเด็ก ภาพที่ติดอีก ชนิดหนึ่งก็คือภาพผลงานศิลปะของเด็กนั่นเอง

6. หุ่น หุ่นจะเป็นแรงบรรดาลใจให้เด็กอยากได้มีโอกาสพูด เพราะขณะที่เด็กหยิบ หุ่นมาเล่น เขาอาจจะพูดกับหุ่น หรือพูดเป็นตัวหุ่น นอกจากนี้เด็ก ๆ นิยมดูการแสดงหุ่นมาก หุ่นมีหลายชนิด เช่น หุ่นจากถุงกระดาษ หุ่นจากลูกบิงบอง หุ่นกระดาษจากวัสดุเหลือใช้ หุ่นทำจาก ถูงเท้า ผัก ผลไม้ หุ่นมือจากเศษผ้า หุ่นนิ้วมือ หุ่นกระดาษ และหุ่นเชิดชัก

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สรุปได้ว่า นอกจากจะมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับเด็กแล้ว การสร้างบรรยากาศ หรือการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ก็มีผลสำคัญในการดึงดูดใจให้เด็กเข้าไปใช้หนังสือได้เช่นกัน

สภาพปัญหาของคนไทยที่ไม่รักการอ่านและการใช้หนังสือ

สังคมไทยยังไม่ได้พัฒนาให้เป็นสังคมการอ่าน เป็นสังคมการจำและการพูดมากกว่า การอ่านยังไม่แพร่หลาย และไม่พัฒนาเท่าที่ควร ยังต้องการแรงจูงใจจากสังคมให้รักการอ่าน และการปลูกฝังนิสัยรักการอ่านตั้งแต่เด็กและฉันทบุคคลที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หนังสือ (แม้นมาส ชวลิต, 2529)

คนไทยเป็นจำนวนมากมีนิสัยไม่รักการอ่าน และการใช้หนังสือเท่าที่ควร ซึ่ง ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527) ได้กล่าวว่า อาจเกิดจากการที่ไม่ได้รับการปลูกฝังนิสัยให้รักหนังสือและรักการอ่านมาตั้งแต่วัยเริ่มศึกษา หรืออาจเกิดจากสาเหตุอื่นประกอบกัน เช่น

1. ไม่ได้รับการปลูกฝังให้รักการอ่านมาตั้งแต่เยาว์วัย
2. ถูกขัดขวางไม่ให้อ่านหนังสือบางประเภทจนทำให้รู้สึกเฉยเมยต่อหนังสือทั่วไป
3. ระบบการศึกษาในวัยเด็ก มุ่งวัดความจำของนักเรียนจึงต้องท่องหนังสือ

ตลอดเวลาทำให้มีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อหนังสือ

4. สิ่งแวดล้อมในสังคมปัจจุบัน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ทำให้ไม่เห็นคุณค่าของหนังสือ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทใด
5. หนังสือที่มีจำหน่ายในปัจจุบันราคาค่อนข้างสูง ผู้ที่ไม่มียาได้ไม่อาจหาซื้อ มาอ่านได้ด้วยตนเอง
6. ครูไม่มีกิจกรรมสนับสนุนแนวทางการใช้หนังสือหรือ ปล่อยให้เด็กเกิดความอยากอ่าน ซึ่งสาเหตุในเรื่องนี้ อาจเป็นเพราะความไม่พร้อมของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ ยังประสบปัญหาการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้หนังสือ ดังนี้

1. วัสดุ อุปกรณ์ ไม้พ้อ ไม้ลิ หรือ มีก๊ ขาดคุณภาพ
2. งบประมาณซึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับไม่เพียงพอที่จะใช้จัดกิจกรรม
ส่งเสริมการอ่าน
3. ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจเด็ก และที่สำคัญ
ขาดความตั้งใจจริง
4. ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรม โรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องจัดกิจกรรม
อื่น ๆ หลายกิจกรรม
5. ขาดแคลนหนังสือดี ราคาถูก วัสดุการอ่านมีไม่เพียงพอที่จะตอบสนอง
ความต้องการของเด็กแต่ละวัย หนังสือส่วนมากหาซื้อ ภาพประกอบไม่น่าสนใจ

สุขุม เฉลยทรัพย์ (2531) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่คนไทยไม่รักการอ่านและการใช้
หนังสือ มีดังนี้

1. หนังสือ และตำรา เอกสารต่าง ๆ มีอยู่ไม่เพียงพอกับความต้องการของเด็ก
2. กิจกรรมการเรียนการสอนของครูไม่เอื้ออำนวยต่อการฝึกนิสัยในการรัก
การอ่านหนังสือ เช่น ไม่มีการส่งเสริมให้ใช้ห้องสมุด
3. หนังสือสำหรับเด็กเป็นเอกสารสำคัญที่จะปลูกฝังเด็กให้รักการอ่านใช้
หนังสือ ยังไม่สามารถผลิตออกมาเพียงพอกับความต้องการของเด็กเท่าที่ควร และยังมี
ราคาแพงอยู่เป็นอันมาก
4. พื้นฐานการศึกษาของคนไทยทั่วไป ยังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ การรักหนังสือก็ยังไม่
เกิดขึ้น
5. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านยังมีอยู่น้อย
6. หนังสือเด็กส่วนใหญ่มีราคาแพง ผู้มีรายได้ห้อยไม่สามารถจัดหาเด็กได้ใช้ได้

กรมการศึกษาเอกชน (2535) ได้กล่าวถึงปัญหาของไทยที่ไม่รณรงค์การอ่านหนังสือ
ดังนี้

1. บทบาทของครู และผู้ปกครอง
  - 1.1 ครูไม่ได้กระตุ้นให้เด็กรักการอ่านหนังสือ พ่อแม่ไม่ได้ให้ความสนใจการส่งเสริมการใช้หนังสือให้กับเด็ก เมื่อเทียบกับความนิยมทางด้านวัตถุ และกิจกรรมทางสังคม
  - 1.2 พ่อแม่ ไม่ได้ส่งเสริมการใช้หนังสือของเด็ก
  - 1.3 ครูและผู้ปกครอง ไม่ทราบว่าเด็กชอบหนังสือประเภทใด
  - 1.4 ครูและบรรณารักษ์ ไม่ได้ฝึกฝนมาเพียงพอที่จะกระตุ้น เร่งเร้าให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านหนังสือขึ้น
2. กิจกรรมด้านการส่งเสริมหนังสือไม่ได้ประสาน และไม่เกื้อกูลกัน
  - 2.1 ขาดกิจกรรมด้านการส่งเสริมหนังสือในลักษณะที่ประสาน และเกื้อกูลระหว่างองค์กรของรัฐ และองค์กรอื่น
  - 2.2 โทรทัศน์ และสื่อมวลชน ไม่ได้ส่งเสริมเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน
  - 2.3 การโฆษณาทางสื่อสารมวลชนมีราคาแพงมาก ทำให้สำนักพิมพ์ไม่ยอมใช้บริการ เพื่อโฆษณาหนังสือใหม่ ดังนั้นผู้อ่านจึงขาดข้อมูล
  - 2.4 ความรู้ลึกของคนไทยทั่วไป การอ่านถือเป็น เรื่องของกิจกรรมมากกว่าจะหาให้เคยชินจนกลายเป็นนิสัย
  - 2.5 ชีวิตประจำวันนั้น การอ่านไม่จัดว่ามีความสำคัญอยู่ในอันดับแรก
  - 2.6 มีทัศนคติในเชิงลบ ต่อการอ่านหนังสือ
  - 2.7 ปัจจัยทางสังคมหลายประการไม่เอื้อให้คนได้อ่านหนังสือ
  - 2.8 ผู้ใหญ่และเด็ก สนใจดูโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือ
  - 2.9 โรงเรียนไม่จัดเวลาเหลือไว้ให้เด็กได้อ่านหนังสืออื่น ๆ มากขึ้น
3. ขาดแคลนหนังสือดี ราคาถูก
  - 3.1 ขาดหนังสือที่มีคุณภาพ ทั้งด้านเนื้อหา และการนำเสนอ และมีราคาเหมาะสม
  - 3.2 วัสดุการอ่านในท้องตลาดมีไม่เพียงพอที่จะตอบสนองความต้องการในการอ่านของกลุ่มเป้าหมายในวัยต่าง ๆ

- 3.3 ขาดการจัดแปล หรือจัดพิมพ์หนังสือต่างประเภท
- 3.4 หนังสือส่วนมากน่าเบื่อ ภาพประกอบไม่น่าสนใจ
- 3.5 ขาดแคลนมืออาชีพในการจัดพิมพ์
- 3.6 สำนักพิมพ์มุ่งเพียงหารายได้ให้กับบริษัทเท่านั้น
- 3.7 ขาดแคลนนักเขียนดี ๆ
- 3.8 หนังสือเด็กที่มีคุณภาพดี ๆ มีราคาแพง ทำให้คนไทยไม่อาจซื้อได้
4. ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุด และขาดการฝึกอบรมบุคลากร
  - 4.1 ห้องสมุดส่วนใหญ่ขาดแคลนวัสดุ สิ่งอำนวยความสะดวก เด็ก ๆ ขาดความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ของห้องสมุด
  - 4.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในห้องสมุดมีคุณภาพไม่ดีพอ
  - 4.3 เจ้าหน้าที่ห้องสมุดไม่ได้รับการอบรมมาในเรื่องที่จะปลูกฝังให้เห็นว่าการอ่านหนังสือ ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินได้
5. นโยบายและการวางแผนทางการศึกษา เพื่อส่งเสริมการอ่านยังอยู่ในระดับ น้อยมาก
  - 5.1 นโยบายทางการศึกษาไม่ได้มุ่งเพื่อพัฒนาทางสติปัญญา และเกิดการแสวงหา ความรู้
  - 5.2 ระบุการศึกษาเป็นเพียงการสอบให้ผ่านเท่านั้น จึงไม่มีเวลาอันเหลือได้ใน หลักสูตรมากพอที่จะเสริมสร้างนิสัยรักการอ่าน
  - 5.3 อัตราการรู้หนังสือของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำ ความสามารถการอ่าน ก็ลดน้อยลงไป
  - 5.4 มีการออกกลางคันของผู้รู้หนังสือ และยังมีผู้ไม่รู้หนังสืออยู่อีกมาก
6. การเผยแพร่ และการจัดส่งหนังสือ ทำให้หนังสือไม่ถึงมือผู้อ่าน โดยเฉพาะชนบท มีปัญหาทางด้านคมนาคม ขนส่ง

คณะกรรมการการศึกษาบทบาทสื่อมวลชนในการพัฒนาเด็ก (2535) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาที่ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ไม่ได้เป็นสื่อที่พัฒนาเด็กเท่าที่ควร

1. ในด้านของผู้บริโภค
  - 1.1 หนังสือเด็กมีราคาแพงเกินไป
  - 1.2 ผู้ปกครองเพิ่งเห็นความสำคัญของหนังสือเด็ก แต่เด็กและผู้ปกครองมักจะชอบหนังสือต่างประเทศกัน ซึ่งทำให้เกิดปัญหาว่าหนังสือที่ผู้ใหญ่เลือกซื้อนั้น เด็กจะไม่ค่อยชอบอ่าน
  - 1.3 หนังสือไม่ค่อยถึงมือผู้รับ โดยเฉพาะในต่างจังหวัดและชนบทห่างไกล เนื่องจากการคมนาคมไม่สะดวก และไม่มีร้านค้ากลาง
2. ในด้านผู้ผลิต
  - 2.1 ต้นทุนการทำหนังสือสูง
  - 2.2 นักเขียนเรื่องและเขียนรูปดี ๆ เหมาะสำหรับเด็กหายากมาก
  - 2.3 ระบบการจำหน่าย มีปัญหา โดยเฉพาะจากการที่คมนาคมไม่สะดวก และถ้าหากขายตามร้านค้าหรือขายส่งจะต้องเสียค่าคอมมิชชั่นสูงกว่าหนังสือทั่วไป ส่วนการส่งทางไปรษณีย์นั้นค่าส่งสูง ทำให้ไม่สามารถขายหนังสือเด็กโดยตรงได้
  - 2.4 คุณภาพหนังสือยังต่ำมาก ทั้งในด้านเนื้อเรื่องและรูป แต่การผลิตสู้กับต่างประเทศได้
  - 2.5 หนังสือเด็กส่วนใหญ่มีราคาแพง ผู้ซื้อส่วนใหญ่จึงเป็นเด็กในครอบครัวที่มีฐานะดี และปานกลางเป็นส่วนใหญ่ สำหรับเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในชนบทนั้น ไม่ค่อยมีโอกาสได้อ่าน เพราะถึงแม้ทางโรงเรียนจะมีงบประมาณสั่งซื้อ แต่บางที่ครูเก็บเงินใส่ตู้ไม่พอออกมาให้เด็กอ่าน

ศิริรัตน์ เจริญสินจันทร์ (2536) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้คนไทยขาดนิสัยรักการอ่านพอสรุปได้ดังนี้

1. ไม่เห็นความสำคัญของหนังสือ เนื่องจากความเป็นจริงในชีวิตประจำวันของคนไทยส่วนใหญ่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการอ่านเพื่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตถึงไม่อ่านก็อยู่ในสังคมแบบไทยได้อย่างมีความสุข แม้แต่เด็กเรียนยังมีความเชื่อว่า หากมัวไปอ่านหนังสืออื่น ๆ ก็จะทำให้ไม่มีเวลาท่องหนังสือตำราเรียน เวลาสอบครูไม่ได้ออกข้อสอบนอกเหนือไปจากตำราเรียน ประกอบกับมีกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจมากกว่า ทำทายมากกว่า หรือบางคนอ่านแล้วก็ไม่สามารถ

หามาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ หรือยังไม่มีโอกาสหามาใช้ จึงรู้สึกว่าย่านหนังสือไปก็
ไร้ประโยชน์ สูญภาพยนตร์ โทรทัศน์หรือฟังวิทยุเสียดีกว่า

2. ปัญหาการอ่าน คนไทยส่วนหนึ่งยังอ่านหนังสือไม่ออก หรืออ่านออกก็ไม่แตกฉาน
ซึ่งทำให้ไม่เข้าใจความหมาย และไม่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากความรู้เดิม เนื่องจากขาดประสบการณ์
ทางด้านภาษา ไม่สามารถสรุปใจความได้ เนื่องจากไม่ทราบความหมายของคำ ทำให้ไม่สนุกกับ
การอ่าน

3. วัสดุการอ่าน

3.1 หนังสือมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอความต้องการและขาดการเผยแพร่อย่าง
กว้างขวาง ประชาชนในเมืองและชุมชนใหญ่ ๆ เท่านั้นที่ได้รับหนังสือจากหน่วยงานต่าง ๆ จัดส่ง
ไปให้ หรือมีร้านขายหนังสือ และหนังสือให้เลือกซื้อได้พอประมาณ หากเป็นชนบทและที่ห่างไกล
ความเจริญ ประชาชนไม่มีโอกาสพบเห็นหนังสือด้วยซ้ำไป และถึงมีก็ไม่ถึงหนังสือที่นักเรียนสนใจ
อ่าน การโฆษณาและจำหน่ายหนังสือสำหรับเด็กมีน้อยเกินไป

3.2 รูปร่างภายนอกไม่ชวนอ่าน ขนาดตัวหนังสือเล็กมากทำให้อ่านยาก

3.3 เนื้อหาไม่น่าอ่าน ภาษาไม่สื่อสาร ไม่สนุก มีหนังสือแปลมากกว่าแต่งเอง
ทำให้เด็กไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักบ้านเมือง ตลอดจนวัฒนธรรมของตนเอง

3.4 หนังสือขาดคุณภาพ หนังสือหลายเล่มให้ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ คนเขียน
ไม่รู้จริง เด็กอ่านก็ไม่มีความรู้สักซึ่ง จึงเห็นจริงตามไปด้วย คนเขียนลอกเลียนกันไม่เคารพ
ลิขสิทธิ์ของผู้อื่น เนื้อหาไม่หลากหลาย

3.5 หนังสือสวยและดี มีราคาแพง หนังสือราคาถูกไม่ชวนอ่าน ดังปรากฏใน
ท้องตลาดหนังสือในปัจจุบัน

4. ขาดการกระตุ้นและส่งเสริมให้มิให้สักรักการอ่าน เนื่องจากเด็กในปัจจุบันมี
การบ้านมาก จนไม่มีเวลาอ่านหนังสือ กิจกรรมในโรงเรียน เช่น การเรียนการสอนของครูไม่
เอื้ออำนวยต่อการฝึกนิสัยให้รักการอ่านและใช้หนังสือ ครูไม่ฝึกให้เรียนจากห้องสมุด กิจกรรม
ต่าง ๆ ยิ่งขาดการส่งเสริมและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความ
สามารถและความเข้าใจเด็ก

5. ความบกพร่องทางด้านร่างกาย สายตา หู สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ มีผลกระทบต่อ
ความสามารถในการใช้หนังสือ ในที่สุดก็ส่งผลทำให้ไม่สนใจจะอ่านและไม่อ่านหนังสือ

6. สามารถทางสมอง เป็นส่วนประกอบอันจำเป็นต่อการอ่าน ที่จะส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถอ่านได้ดีหรือไม่เพียงไร หากความสามารถของสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน บกพร่องหรือพิการ จะทำให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า ภาษาออดมาแต่กำเนิด คือ ไม่สามารถปรับสภาพตัวอักษรได้ ทำให้เกิดการมองเห็นที่กลับกัน เช่น ค เป็น ด กอบ เป็น บอก สุกแล้วแต่ว่า จะมีส่วนไม่สมบูรณ์

7. ความพร้อมที่จะเรียนอ่าน ซึ่งหมายถึงระดับวุฒิภาวะของเขาสามารถที่จะแยกความคล้ายคลึงและความแตกต่างของตัวอักษรได้ เข้าใจความหมายของต่างๆ ได้ เมื่อเด็กเกิดความพร้อม เด็กจะอ่านหนังสือแตกฉานได้เร็ว รู้สึกสนุกกับการอ่าน เมื่อประสบผลสำเร็จในการอ่านย่อมส่งผลให้เกิดนิสัยรักการอ่านได้ไม่ยาก หากส่งเสริมด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมตรงกันข้าม ถ้าเด็กไม่มีความพร้อมที่จะอ่าน ถึงแม้ครูจะพยายามสอนอ่าน เด็กจะรู้สึกว่า การอ่านเป็นเรื่องยาก การเรียนอ่านจะล้มเหลว เด็กจะอ่านหนังสือไม่ออก เกือบดกแล้วการอ่าน นิสัยรักการอ่านก็ไม่เกิดขึ้น

8. สภาพอารมณ์ คนที่ไม่มีความมั่นคงทางอารมณ์เนื่องจากสาเหตุต่างๆ ที่เกิดจากความกดดันทางบ้าน จากโรงเรียน จากเพื่อนฝูง และจากตัวเอง ย่อมมีผลทำให้เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่น ขาดความเชื่อมั่นในตนเองไม่มีสมาธิในการอ่าน ตื่นเต้น มีอารมณ์ ถึงเคียดสิ่งเหล่านี้ส่งผลร้ายต่อการสร้างนิสัยรักการอ่านทั้งสิ้น

9. สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของคนไทย โดยทั่วไปส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะหาเช้ากินค่ำ ชักหน้าไม่ถึงหลัง จนเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายในเรื่องของปัจจัยสี่ อันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ยังไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ ความต้องการด้านอื่น ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นตามไปด้วย คนไทยบางส่วนที่มีฐานะปานกลางมีสิทธิ์ที่จะคิดถึงคุณค่าของการอ่าน แต่ก็ไม่อาจซื้อหาหนังสือที่มีคุณค่าตรงกับความสนใจมาอ่านได้เพียงพอ เนื่องจากหนังสือราคาสูงมาก หนังสือเด็กที่มีคุณภาพดีราคาก็แพง จึงเป็นไปได้ที่สภาพเศรษฐกิจของครอบครัวที่ค่อนข้างต่ำ จะมาสนใจหนังสือและการอ่าน

10. อิทธิพลจากสื่ออื่น ๆ สิ่งที่ทำให้ความรู้ความบันเทิงที่มีอิทธิพลมากสำหรับคนไทยและบางครั้งใช้เป็นเครื่องวัดฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว คือ สื่อมวลชนชนิดต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แกนบันทึกลีลา และวีดิทัศน์ เป็นต้น วิทยุเป็นสื่อชนิดเดียวที่ประชาชนคนไทยมีความสามารถจัดซื้อไว้ใช้ได้เกือบทุกครัวเรือน เนื่องจากราคาไม่แพง และใช้ก็สะดวกมากกว่าสื่อ

ประเภทอื่น ๆ แม้แต่ขณะประกอบอาชีพ ทาไร่ ไถนา ก็สามารถเปิดฟังได้ไม่จำเป็นต้องใช้เวลาสำหรับฟังโดยเฉพาะ ซึ่งต่างจากการอ่านที่จำเป็นต้องใช้เวลาสำหรับการอ่านโดยเฉพาะ จะอ่านไปพร้อมกับทำงานอย่างอื่นไม่ได้ คนไทยส่วนใหญ่จึงให้เหตุผลว่า ที่ไม่อ่านนั้นเพราะไม่มีเวลาจะอ่าน นอกจากนี้ โทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากสำหรับเด็ก ทำให้เด็กอ่านน้อยลง เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีภาพประกอบเคลื่อนไหวได้ ทำให้สนุกและจำเรื่องได้มากกว่า

11. คำนิยามของคนไทยเกี่ยวกับการอ่าน คนไทยทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะชาวชนบทที่มีอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่อาชีพรับราชการมีความเห็นว่า คนที่มีความจำเป็นต้องอ่านหนังสือคือ นักเรียนและข้าราชการเท่านั้น คนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ทั้งนักเรียนและข้าราชการจึงไม่สนใจหนังสือ ไม่จำเป็นต้องอ่าน

จากปัญหาดังกล่าว บิดา มารดา หรือ ผู้ปกครอง ควรให้ความสนใจ และหาทางส่งเสริมให้เด็กเกิดความปกครองรักและสนใจในการอ่าน และการใช้หนังสือ เพื่อให้เกิดทัศนียภาพรักการอ่านเมื่อโตขึ้น เนื่องจากการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ มีความรอบรู้ ทันต่อสภาพการณ์สังคม และช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพความรู้ ความสามารถทางสติปัญญาให้กับเด็ก แล้วยังทำให้เด็กรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรณี พิทักษา (2532) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการอ่านกับนิสัยในการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมการอ่าน เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อม เป็นผู้ดูแลและติดตามผลอยู่ในระดับปานกลาง และนักเรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับนิสัยในการอ่านด้านการใช้เวลาว่าง รสนิยมในการอ่าน เจตคติต่อการอ่านอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังไม่มียุทธวิธีรักการอ่าน

พวงมณี ดันติวงศ์ (2524) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูโรงเรียนอนุบาลในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อหนังสือเด็กก่อนวัยเริ่มอ่าน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือ เป็นสื่อที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง และช่วยพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ หนังสือที่เตรียมช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย หนังสือที่ดัดอ่าน ที่ดัดฟัง ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญา หนังสือภาพระบายสี หนังสือนิทาน โคลงกลอน ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และสติปัญญา และประเภทของหนังสือที่เหมาะสมกับความสนใจของเด็กมากที่สุด คือ นิทานประกอบภาพ เนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติ พืช สัตว์ โดยเฉพาะตัวละครที่เป็นสัตว์พูดได้

สุธารัตน์ พงษ์เจริญ (2533) ได้ศึกษาเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนที่พิมพ์ในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2526-2530 พบว่า หนังสือสำหรับเด็กวัย 3-5 ขวบ ส่วนมากเป็นหนังสือที่ให้ประสบการณ์และความรู้ด้านต่าง ๆ ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งเน้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญามากที่สุด มีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับพืชและสัตว์ ส่วนเนื้อหาหมวดเสริมสร้างพัฒนาการด้านสังคมและอารมณ์ มีกล่าวถึงเนื้อหาความมีมารยาทมากที่สุด ส่วนเนื้อหาที่กล่าวถึงน้อยที่สุด คือ เนื้อหาการให้เกียรติ

สุนทรี มีพร้อม (2522) ทำการวิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กฉบับคณะกรรมการประกวดจำนวน 17 เล่ม แยกเป็นหนังสือบันเทิงคดีและสารคดี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือประเภทบันเทิงคดีสอนให้เด็กเชื่อฟังคำสั่งสอน มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ครู อาจารย์ ให้มีความสามัคคี ความซื่อตรง ความกล้าหาญ ความอดทน ความเมตตากรุณา แลเชื่อเพื่อเพื่อแผ่นดิน รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่วนหนังสือประเภทสารคดี สอนให้เด็กรู้จักการปฏิบัติตนในสังคม และสอนให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมในสมัยก่อน

สุปรียา โครจรสวัสดิ์ (2522) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กในระดับอนุบาล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หนังสือภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาลนั้นจะต้องเป็นภาพขนาดใหญ่ มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แบบภาพการ์ตูน เป็นที่สนใจของเด็กในระดับอนุบาลมากที่สุด

ฉลองชัย สุรฉัตรบุรินทร์ (2515) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล" เพื่อหาแบบและสีของภาพประกอบหนังสือเด็กที่นักเรียนระดับอนุบาลชอบ ผลของการวิจัย สรุปว่า นักเรียนชอบภาพประติมากรรมเรขาคณิตหลายสีเป็นอันดับที่ 1 และอิทธิพลของสีมีผลต่อการเลือกภาพมากกว่าแบบของภาพ ภาพที่มีสีมากขึ้นจะได้รับเลือกมากขึ้นตามลำดับ

นางนุช พิเศษสุทัศน์ (2529) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตามความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ และผู้บริหารโรงเรียน พบว่า กิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่โรงเรียนจัดมากที่สุด คือ การเล่านิทาน รองลงมาคือ การแนะนำหนังสือ การแข่งขันตอบปัญหา การจัดนิทรรศการ การรวบรวมผลงานเขียนของนักเรียน ตามลำดับ

รูธ เฮเลน แอมสเดน (Ruth Helen Amsden : 1960) ได้ทำการศึกษาว่า เด็กวัยก่อนเข้าเรียน (3-5 ปี) สนใจหนังสือประเภทใดมากที่สุด ผลการวิจัยสรุปว่า เด็กเล็กมักจะชอบภาพไม่แตกต่างกันมากนัก ชอบภาพที่อยู่ด้านขวามากกว่าด้านซ้าย เลือกภาพสีมากกว่าขาวดำ เด็กวัย 3 ขวบ ชอบภาพเหมือนจริง เด็กวัย 5 ขวบ ชอบภาพเลียนแบบของจริง

เบลน ฮีเทอร์ ฮี เลน (Blain Heather Ilene : 1983) ได้ศึกษาความแตกต่างระหว่างเด็กที่มีประสบการณ์ในการอ่านและไม่มีความสนใจในการอ่านของเด็กวัยก่อนเรียน จากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีประสบการณ์ในการอ่านจะมีความสนใจเรื่องราวที่มีสาระยุ่งยาก ให้ความสำคัญ ข้อมูลข่าวสาร ชอบอ่านหนังสือที่ให้อรรถประโยชน์ เด็กกลุ่มนี้จะมีความจำดีเลิศ เป็นเด็กที่สมบูรณ์ทุกด้านไม่เคยประสบความล้มเหลวในชีวิตมาก่อน มีความรู้เรื่อง และปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ไม่มีประสบการณ์ในการอ่าน

ลี คาร์อล ซู (Lee Carol Sue : 1985) ได้ศึกษาองค์ประกอบบางประการของสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กในวัยเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน จากการศึกษาพบว่า รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ทางภาษากับโครงสร้างทางภาษา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน ผู้ปกครองของนักเรียนกลุ่มสูงรายงานว่า ได้อ่านหนังสือให้บุตรหลานฟัง และได้จัดหาหนังสือ หรือวัสดุการอ่านอื่น ๆ ที่ยังอ่านหนังสือในเวลาว่าง และดูโทรทัศน์ไม่มากนัก ซึ่งบทบาทเหล่านี้ของผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่านสูง ได้ปฏิบัติมากกว่าผู้ปกครองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน อยู่ภายในระดับคะแนนเฉลี่ย